

ANALIZA I PRIKAZ MIROVINA I SUSTAVA MIROVINSKOG OSIGURANJA

Bokulić, Patricia

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:002236>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij Ekonomska politika i regionalni razvitak

Patricia Bokulić

**ANALIZA I PRIKAZ MIROVINA I SUSTAVA
MIROVINSKOG OSIGURANJA**

Diplomski rad

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij Ekonomska politika i regionalni razvitak

Patricia Bokulić

**ANALIZA I PRIKAZ MIROVINA I SUSTAVA
MIROVINSKOG OSIGURANJA**

Diplomski rad

Kolegij: Ekonomika javnog sektora

JMGAB: 001025041

e-mail: pbokulic@efos.hr

Mentor: izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić

Osijek, 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Graduate Study Economic policy and regional development

Patricia Bokulić

**ANALYSIS AND PRESENTATION OF PENSIONS AND
PENSION INSURANCE SYSTEMS**

Graduate paper

Osijek, 2021.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____
diplomski (navesti vrstu rada: završni / diplomski /
specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na
mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje
nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i
teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u
odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje –*
Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u
institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o
znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04,
174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke
datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u
svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Patricia Bokulić

JMBAG: 001025041

OIB: 63650046911

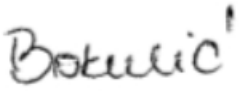
e-mail za kontakt: patricia.bokulic@gmail.com

Naziv studija: Ekonomska politika i regionalni razvitak

Naslov rada: Analiza i prikaz mirovina i sustava mirovinskog osiguranja

Mentor/mentorica diplomskog rada: izv. prof. dr. sc. Domagoj Karačić

U Osijeku, ____2021.____ godine

Potpis _____

SAŽETAK

Od početka do kraja život je pun važnih prekretnica - od polaska u školu, odlaska na fakultet, zaposlenja, pa sve do mirovine. Svako novo razdoblje u životu, uključujući mirovinu, zahtijeva prilagodbe, promjene u ritmu života i reorganizaciju. Zbog toga je prije nego što se netko odluči povući, vrlo važno razumjeti mirovinsko osiguranje i svoju mirovinu kako bi prijelaz s jedne faze na drugu učinio što jednostavnijim i ugodnijim. Diplomski rad obrađuje tematiku mirovina i mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj. U ovom radu prikazan je teorijski dio odnosno definiran je pojam mirovina i mirovinskog osiguranja te ostali pojmovi koji su usko vezani uz mirovinsko osiguranje u Republici Hrvatskoj. Isto tako, rad prikazuje pregled problema mirovinskog sustava od početaka pa sve do danas. Nakon teorijskog dijela rada slijedi empirijsko istraživanje u kojemu je analizirano poznavanje mirovinskog sustava od strane državljana Republike Hrvatske te kvaliteta samog sustava.

Ključne riječi: mirovina, mirovinski sustav, mirovinsko osiguranje, kvaliteta sustava

ABSTRACT

From start to finish, life is full of important milestones - from going to school, going to college, getting a job, all the way to retirement. Every new period in life, including retirement, requires adjustments, changes in the rhythm of life, and reorganization. Therefore, before someone decides to retire, it is very important to understand pension insurance and your pension in order to make the transition from one phase to another as simple and enjoyable as possible. The diploma thesis deals with the topic of pensions and the pension system in the Republic of Croatia. This paper presents the theoretical part, ie defines the concept of pensions and pension insurance and other concepts that are closely related to pension insurance in the Republic of Croatia. Also, the paper presents an overview of the problems of the pension system from the beginning until today. The theoretical part of the paper is followed by an empirical research in which the knowledge of the pension system by the citizens of the Republic of Croatia and the quality of the system itself is analyzed.

Keywords: pension, pension system, pension insurance, system quality

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Metodologija rada	2
2.1. Ciljevi	2
2.2. Hipoteze	2
3. Mirovinski sustav Republike Hrvatske	3
3.1. Funkcije i značajke mirovinskog sustava	4
3.2. Vrste mirovine	5
3.2.1. Starosna mirovina	5
3.2.2. Prijevremena starosna mirovina	6
3.2.3. Invalidska mirovina	7
3.2.4. Obiteljska mirovina	7
3.3. Isplata mirovina korisnicima	8
3.4. Određivanje mirovine	9
3.5. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje	11
4. Stupovi mirovinskog osiguranja i mirovinski fondovi	13
4.1. Općenito o fondovima	13
4.2. Stupovi mirovinskog osiguranja	13
4.2.1. Prvi stup mirovinskog osiguranja	14
4.2.2. Drugi stup mirovinskog osiguranja	14
4.2.3. Treći stup mirovinskog osiguranja	14
4.3. Mirovinski fondovi	14
4.3.1. Obvezni mirovinski fond	15
4.3.2. Dobrovoljni mirovinski fond	17
5. Problemi mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj kroz povijest	18
6. Empirijsko istraživanje mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj	22
6.1. Metodologija istraživanja	22
6.2. Rezultati istraživanja	22
6.3. Ograničenja istraživanja	31
6.4. Kratka analiza proračuna Republike Hrvatske s naglaskom na „mirovine i mirovinski sustav“	32
7. Rasprava	37
8. Zaključak	40
Popis literature	41

Popis tablica	43
Popis grafikona.....	44

1. Uvod

Mirovinsko je osiguranje u Republici Hrvatskoj javna ustanova i tako i djeluje. Mirovinsko osiguranje temeljeno na međugeneracijskoj solidarnosti dio je sustava mirovinskog osiguranja. Prema načelu uzajamnosti i solidarnosti, osiguranici će imati prava u starosti, nesposobnosti, djelomičnoj ili potpunoj nesposobnosti i tjelesnoj ozljedi, kao i članovi njihove obitelji. pravo na smrt je korisnik prava. Osiguranik mirovinskog osiguranja temeljen na međugeneracijskoj solidarnosti mora obvezno osigurati sve zaposlenike i one koji se bave neovisnim ili profesionalnim aktivnostima te na osnovi te djelatnosti sudjelovati u obveznom mirovinskom osiguranju. To su: zaposlenici i njihovi ekvivalenti (osobe imenovane na određena radna mjesta itd.), Članovi samostalnih djelatnosti (obrtnici, samozaposlene osobe, odvjetnici, javni bilježnici itd.), Osobe koje su se stručno usavršavale i ne zahtijevaju zaposlenje, Neke druge skupine poljoprivrednika.

U ovom radu analiziran je rad mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj. Prvi dio rada (prvo poglavlje) je uvod u kojemu se definira mirovinsko osiguranje u Republici Hrvatskoj. Isto tako, u uvodu se opisuje struktura rada. Nakon uvoda slijedi drugo poglavlje pod nazivom „Metodologija rada“. Ovdje su definirani ciljevi rada te same hipoteze. Treće poglavlje definira i prikazuje mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj. Naime, u ovom poglavlju obrađena je funkcija i značenje mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj, kao i djelatnost zavoda, mirovinski fondovi, te članstvo u dobrovoljnom i obveznom mirovinskom fondu. Nakon toga, u četvrtom poglavlju, obrađen je sustav mirovinskog osiguranja koji se sastoji od obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti, obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje, te dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje. U ovom poglavlju objašnjeno je što je mirovinsko osiguravajuće društvo, kao i njegova uloga. Nakon opisa mirovinskog osiguranja i mirovinskih fondova te kratke povijesti i probleme mirovinskog sustava slijedi empirijski dio rada (istraživanje). Dakle, šesto poglavlje u radu daje pregled provedenog istraživanja na temu poznavanje mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj od strane stanovnika iste te kratke analize proračuna Republike Hrvatske s naglaskom na mirovine i mirovinski sustav. Na samom kraju donesen je zaključak o radu mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj.

2. Metodologija rada

2.1. Ciljevi

Cilj ovoga rada je prikazati i definirati mirovine i mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj. Također, ovim radom želi se i analizirati cjelokupni sustav mirovinskog osiguranja u državi te njegove kvalitete, ali i mane.

2.2 Hipoteze

Mirovinski sustav važan je aspekt socijalne sigurnosti svake države. Svakodnevno se govori kako mirovinski sustav Republike Hrvatske nije održiv, Republika Hrvatska je zemlja u kojem je stanovništvo velikim dijelom starija populacija, te broji veliki dio umirovljenika. Radno sposobno stanovništvo često napušta zemlju u potrazi za poslom i stabilnosti. Gospodarska kriza te pandemija dodatno su narušili mirovinski sustav zemlje. Cilj rada je analizirati mirovinski sustav Republike Hrvatske, analizirati sustav rada, djelovanja te odgovoriti na sljedeće hipoteze:

H1 – Razina mirovina u Republici Hrvatskoj jest vrlo niska, a zaposleni puno izdvajaju za umirovljenike.

H2 - Neophodno je uskladiti fiskalne potrebe s fiskalnim mogućnostima zbog toga što se u idućim desetljećima očekuju uznemirujući pritisci na proračun zbog potreba mirovinskog i zdravstvenog osiguranja.

3. Mirovinski sustav Republike Hrvatske

Mirovina je fond u koji se dodaje novčani iznos tijekom godina radnog odnosa zaposlenika i iz kojeg se povlače isplate za potporu umirovljenju osobe s posla u obliku povremenih isplata. Mirovina može biti plan definiranih primanja, kada se osobi redovito isplaćuje fiksni iznos, ili plan definiranih doprinosa, prema kojem se ulaže fiksni iznos koji tada postaje dostupan u dobi za umirovljenje. Mirovine ne treba miješati s otpremninama; prva se obično isplaćuje u redovnim ratama doživotno nakon umirovljenja, dok se druga obično plaća u fiksnom iznosu nakon nehotičnog prestanka radnog odnosa prije umirovljenja.

Izrazi mirovinski plan i starosna mirovina obično se odnose na mirovinu dodijeljenu nakon umirovljenja pojedinca. Planove umirovljenja mogu uspostaviti poslodavci, osiguravajuća društva, vlada ili druge institucije poput udruga poslodavaca ili sindikata. Umirovljeničke su mirovine obično u obliku zajamčene doživotne rente, čime se osigurava od rizika dugovječnosti. Mirovina koju je stvorio poslodavac u korist zaposlenika obično se naziva profesionalnom mirovinom ili mirovinom poslodavca. Sindikati, vlada ili druge organizacije također mogu financirati mirovine. Profesionalne mirovine oblik su odgođene naknade, koja je iz poreznih razloga obično korisna za zaposlenika i poslodavca. Mnoge mirovine sadrže i dodatni aspekt osiguranja, jer će često isplaćivati naknade preživjelima ili korisnicima s invaliditetom. Ostala vozila (određene isplate na lutriji, na primjer ili anuiteta) mogu pružiti sličan tok plaćanja.

Uobičajena upotreba izraza mirovina je opisivanje isplata koje osoba prima nakon umirovljenja, obično pod unaprijed utvrđenim zakonskim ili ugovornim uvjetima. Primatelj starosne mirovine poznat je pod nazivom umirovljenik ili umirovljenik. Umirovljenički planovi mogu se klasificirati kao definirane beneficije, definirani doprinosi ili definirane ambicije / ciljne beneficije prema načinu na koji se utvrđuju beneficije. Plan definiranih naknada jamči određenu isplatu pri umirovljenju, prema fiksnoj formuli koja obično ovisi o plaći člana i broju godina članstva u programu. Plan definiranih doprinosa osigurat će isplatu pri umirovljenju koja ovisi o iznosu novčanog doprinosa i učinku korištenih investicijskih sredstava. Dakle, s definiranim planom doprinosa rizik i odgovornost leži na zaposleniku da će financiranje biti dovoljno tijekom umirovljenja, dok s planom definiranih naknada rizik i odgovornost snose poslodavac ili rukovoditelji plana.

Neke vrste mirovinskih planova, poput novčanih bilansnih planova, kombiniraju značajke i planova definiranih naknada i planova definiranih doprinosa. Često se nazivaju hibridnim planovima. U Hrvatskoj je mirovinsko osiguranje jedna od grana socijalnog osiguranja i smatra se posebno važnim dijelom sustava socijalne sigurnosti. Sustav mirovinskog osiguranja temelji se na tri stupa. Prema uvjetima utvrđenim u "Zakonu o mirovinskom osiguranju", osiguranik ili članovi obitelji osiguranika mogu ostvariti pravo na primanje mirovina. Mirovine mogu biti mirovine, prijevremene mirovine, invalidske mirovine, privremene invalidske mirovine i obiteljske mirovine. Određene skupine osiguranika imaju pravo na mirovinu, ali prema propisima PIA-e imaju pravo na mirovine pod povoljnijim uvjetima. Ovi povoljniji uvjeti propisani su posebnim propisima. (HANFA, URL).

Prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (NN 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18, 62/18, 115/18, 102/19), osigurane osobe u obveznom mirovinskom osiguranju su svi zaposlenici u javnom i privatnom sektoru, samozaposlene osobe i poljoprivrednici. Osim ovih skupina, prema zakonskim propisima, obvezno moraju biti osigurani i članovi poljoprivrednog domaćinstva koje poljoprivredne djelatnosti obavljaju kao jedino ili glavno zanimanje. Uredbom je propisano da se članovi upravnih odbora trgovačkih društava moraju osigurati, osim ako nisu osigurani po drugom osnovu. Nadalje, svećenici, redovnici, redovnice i ostali svećenici obavezno su osigurani tijekom bogoslužja u vjerskoj zajednici, osim ako nisu osigurani na drugom osnovu. Zakonom je uređeno obvezno osiguranje roditelja koji roditeljske dužnosti obavlja tijekom djetetove prve godine, pod uvjetom da ta osoba nije osigurana po drugom osnovu.

3.1. Funkcije i značajke mirovinskog sustava

Skup zakonskih normi, financijskih i institucionalnih aranžmana koji reguliraju osiguranje od starosti, invalidnosti i rizik gubitka hranitelja naziva se mirovinskim sustavom. Mirovinski sustav sastoji se od nekoliko podsustava koji su definirani prema vrsti osiguranika, načinima financiranja, upravljanju mirovinskim fondom, raspodjeli imovine itd. Najvažnija funkcija mirovinskog sustava je pružanje usluga pojedincima i njihovim obiteljima kao mehanizam koji im omogućuje raspodjelu izdataka tijekom cijelog života, ali i kada osigurani i njihovi uzdržavani članovi ne mogu zarađivati za život. Mirovine su važan oblik individualne i nacionalne štednje koja je važna i za građane pojedinačno, ali i za društvo u cijelosti, a važna funkcija im je održavanje solidarnosti unutar društva (Puljitz, 2007).

Opseg djelovanja mirovinskog sustava ovisi o načelima na kojima je mirovinski sustav utemeljen. Najvažnija funkcija mirovinskog sustava je da pojedincima i njihovim obiteljima služi kao mehanizam za raspodjelu potrošnje tijekom cijelog života, posebno nakon zaposlenja, ako postanu invalidi ili izgube hranitelje, kad osiguranici i njihove obitelji ne mogu zaraditi za život. . Mirovina je važan oblik osobne i nacionalne štednje, važna je građanima i cijelom društvu i igra važnu ulogu u održavanju socijalnog jedinstva. Unutar mirovinskog sustava vertikalna preraspodjela dohotka iz bogate kategorije u siromašniju favorizira siromašniju kategoriju. Hrvatska udruga mirovinskog osiguranja ima javne ovlasti u utvrđivanju prava i obveza mirovinskog osiguranja, djeluje neovisno, a zastupa ga i zastupa direktor udruge. Ima status pravne osobe i ima prava, obveze i odgovornosti propisane zakonima i propisima. Rad zavoda je javan, a javnost rada postiže se izvještavanjem o radu i radu zavoda Hrvatskom saboru, osiguranicima i korisnicima prava iz mirovinskog osiguranja, osiguravajući da rad i osigurava se rad instituta, a publikacija u službenom glasilu utvrđuje prava i obveze osiguranika i korisnika mirovinskih prava. (Puljitz, 2007).

3.2. Vrste mirovine

Prava iz mirovinskog osiguranja neotuđiva su osobna materijalna prava i ne mogu se otuđiti niti naslijediti. Mogu se nasljeđivati dospjela novčana primanja do smrti korisnika. Ostvarivanje prava temeljem generacijske solidarnosti provodi Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. U postupku rješavanja o pravima iz mirovinskog osiguranja primjenjuju se odredbe Zakona o općem upravnom postupku. U Hrvatskoj postoje četiri glavne vrste mirovine: starosna mirovina, prijevremena starosna mirovina, invalidska mirovina i obiteljska mirovina.

3.2.1. Starosna mirovina

Osoba koja odlazi u mirovinu u zakonskoj dobi i ima najmanje 15 godina staža osiguranja (mirovinski staž) ostvaruje punu starosnu mirovinu (starosna mirovina). Visina mirovine ovisi o primljenim plaćama i pripadajućim doprinosima tijekom cjelokupnog radnog razdoblja. Pravo na starosnu mirovinu u razdoblju od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2030. ima osiguranik kada navrší 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža. Pravo na starosnu mirovinu osiguranik ima s navršениh 15 godina mirovinskog staža prema sljedećoj tablici.

Tablica 1.: Pravo na starosnu mirovinu prema godinama života

<i>Godina</i>	<i>Godina života osiguranika</i>
<i>2031. godina</i>	65 godina i 3 mjeseca života
<i>2032. godina</i>	65 godina i 6 mjeseci života
<i>2033. godina</i>	65 godina i 9 mjeseci života
<i>2034. godina</i>	66 godina
<i>2035. godina</i>	66 godina i 3 mjeseca života
<i>2036. godina</i>	66 godina i 6 mjeseci života
<i>2037. godina</i>	66 godina i 9 mjeseci života

Izvor: Izrada autora rada prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2021.

Pravo na starosnu mirovinu od 1. siječnja 2038. ima osiguranik kada navrši 67 godina života i 15 godina mirovinskog staža.

3.2.2. Prijevremena starosna mirovina

Osoba koja odlazi u mirovinu najviše pet godina prije zakonom određene starosne dobi i ima najmanje 35 godina radnog staža (za muškarce u 2014.; 31 za žene) može ostvariti prijevremenu mirovinu (prijevremena starosna mirovina). Visina ove mirovine temelji se i na prethodnim plaćama i pripadajućim mirovinskim doprinosima, ali primjenjuje se kažnjavajući faktor. Ovisi o dobi i godinama radnog staža; maksimalni iznosi 20,4% za muškarce koji odlaze u mirovinu s 35 godina radnog staža u dobi od 60 godina.

Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu u razdoblju od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2030. ima osiguranik kada navrši 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža. Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu osiguranik ima s navršenih 35 godina mirovinskog staža i prema podacima u sljedećoj tablici.

Tablica 2.: Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu

<i>Godina</i>	<i>Godina života osiguranika</i>
<i>2031. godina</i>	60 godina i 3 mjeseca života
<i>2032. godina</i>	60 godina i 6 mjeseci života
<i>2033. godina</i>	60 godina i 9 mjeseci života
<i>2034. godina</i>	61 godinu
<i>2035. godina</i>	61 godinu i 3 mjeseca života
<i>2036. godina</i>	61 godinu i 6 mjeseci života
<i>2037. godina</i>	61 godinu i 9 mjeseci života

Izvor: Izrada autora rada prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2021.

Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu od 1. siječnja 2038. ima osiguranik kada navrší 62 godine života i 35 godina mirovinskog staža

3.2.3. Invalidska mirovina

Osobe s djelomičnim ili potpunim gubitkom radne sposobnosti primaju invalidsku mirovinu (invalidska mirovina). Potrebne su određene minimalne godine radnog staža, ovisno o dobi. Invalidska mirovina može se dobiti ako osiguranik ima radnu ili opću nesposobnost za rad, osim završenog kvalifikacijskog razdoblja. Prvi se smatra potpunim invaliditetom, a drugi djelomičnim. Privremena invalidska mirovina uvedena je i 2015. za osobe smanjene radne sposobnosti koje su i nakon završene profesionalne rehabilitacije ostale bez posla najmanje 5 godina, pod uvjetom da je njihova nezaposlenost trajala do 58. godine života. Iznos invalidske mirovine izračunava se kao u slučaju mirovina, međutim, godine radnog staža povećavaju se određenim čimbenikom. Iznos ovisi i o tome da li osoba snosi djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti.

3.2.4. Obiteljska mirovina

Nadoknadu za obiteljsko mirovinsko osiguranje ili obiteljsku mirovinu (obiteljska mirovina) prima udovac umrlog osiguranika, ako je osoba starija od 50 godina ili mlađa 50 ako nije u mogućnosti na poslu ili ako se brine o djeci. Dijete umrlog osiguranika je korisnik ako je

uključen u srednjoškolsko ili visokoškolsko obrazovanje; dobna granica je 26, osim ako osoba nije u mogućnosti raditi. Iznos mirovine dobiva se kao osnova pomnožena s faktorom, koji ovisi o broju preživjelih, i kreće se od 0,7 za jednog preživjelog do 1,0 za četiri ili više preživjelih. Osnovica jednaka je posljednjoj mirovini PAIP-a (ako je PAIP umirovljenik) ili eventualnoj PAIP-ovoj mirovini invalidska mirovina. Potrebne su određene minimalne godine radnog staža (Urban, Bezeredi, 2016).

3.3. Isplata mirovina korisnicima

U Hrvatskoj kontinuirano raste broj korisnika mirovina, sa oko 656 tisuću u 1990. do otprilike 1,23 milijuna (redovnih i povlaštenih) umirovljenika trenutno. To znači da se njihov broj gotovo udvostručio. U novom tisućljeću broj umirovljenika u Hrvatskoj povećao se za 201 tisuću ili gotovo petinu, sa 1,03 milijuna u 2000. na 1,23 u 2016. Nasuprot tome, broj osiguranika u PAYG sustavu smanjio se s oko 2 milijuna u 1990. na 1,4 milijuna u 2000., ali je ponovno porastao na 1,6 milijuna u 2008. Tijekom gospodarske krize 2009-2014. broj zaposlenih i aktivno osiguranih osoba u Hrvatskoj smanjio se za više od 200 tisuću, a tek se nedavno počeo povećavati. Tako je na kraju 2016. bilo 1,44 milijuna aktivno osigurane osobe, što znači da je stopa ovisnosti (ukupni broj aktivno osiguranika u odnosu na ukupan broj korisnika) iznosi samo 1,17. To je vrlo nepovoljna, posebno imajući u vidu da su 1990. godine bile oko tri osigurane osobe po umirovljeniku. U novom tisućljeću broj umirovljenika u Hrvatskoj povećao se za 201 tisuću ili gotovo petina, od 1,03 milijuna u 2000. do 1,23 u 2016. Od ukupno 1,14 milijuna redovnih umirovljenici na kraju 2016. 783 tisuće (68,6%) bili su umirovljenici starosne dobi, 228 tisuća (20,0%) bili su obiteljska mirovina, dok je bilo 130 tisuća (11,4%) invalidskih umirovljenika. Neki drugi oblici takozvane povlaštene mirovine nisu povezani s prethodnom mirovinom razdoblje osiguranja ili primljene plaće i uplaćeni doprinosi.

Povlašteni korisnici mirovine uključuju sudionike Narodnooslobodilačkog rata; zaposlenici koji obavljaju određene aktivnosti unutar unutarnjih poslova i pravde; pripadnici Hrvatske domobranske vojske 1941-1945, bivši politički zatvorenici; pripadnici bivše jugoslavenske nacionalne vojske; punopravni članovi Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti; članovi Izvršnog vijeća Parlamenta, Savezno izvršno vijeće i administrativno umirovljeni javni službenici odnose se na prvo Jugoslavija; članovi Sabora (Hrvatski sabor), članovi Vlade, Suci Ustavnog suda i glavni revizor; Savezni kadrovi (bivši delegati za Savezno vijeće i slični koji su dali ostavku na svoju dužnost); rudari iz istarskih rudnika ugljena "Tupljak", Labin i radnici profesionalno izloženi azbestu; pripadnici hrv Vojska; Hrvatski branitelji iz Domovinskog rata;

i članovi Hrvatskog vijeća obrane (CDC). Sveukupno postoji 17 različitih skupina primatelja povlaštene mirovine. Veličina njihovih mirovina značajno se razlikuje od iznosa njihove redovne mirovine, i općenito jest znatno veći (Bađun, 2009).

Pravila o minimalnoj i maksimalnoj mirovini vrijede za mirovine i prijevremene mirovine, kao i za obiteljske i invalidske mirovine. Minimalna mirovina proporcionalna je godinama radnog staža i ovisi o vrsti mirovine. To ne ovisi o zaradi, već samo o razdoblju osiguranja. Za muškarca s 40 godina radnog staža koji je u mirovini u propisanoj dobi, ona iznosi 2.362 kuna (320 eura) u siječnju 2015. Maksimalna mirovina jednaka je oko 3 puta većoj od mirovine prosječnog radnika. Iako je stopa zamjene (postotak prosječne mirovine u prosječnoj plaći) bila iznad 60 posto u prve tri godine 1990-ih, pala je na 52 posto u 1994. i na oko 46% u razdoblju od 1995. do 1998. krajem 1990. došlo je do još jednog pada stope zamjene, a njegova najniža razina bila je 2000. godine sa samo 37,6 posto. Udio prosječne mirovine u prosječnoj plaći nešto je porastao nakon 2000. godine, ali i dalje je tek nešto veći od 40% prosječne plaće.

Dakle, s obzirom da je prosječni mjesečni dohodak isplaćen od neto primanja po osobi u siječnju 2015. u pravnim osobama u Hrvatskoj iznosio 5.656 kuna (764 eura), stopa zamjene iznosila je oko 42 posto. No, ne treba zaboraviti da, usprkos zakonski propisanoj starosnoj granici odlaska u mirovinu od 60 godina za žene i 65 godina za muškarce, većina ljudi ipak odlazi u prijevremenu mirovinu dok je još mlađa od 60 godina i sa manje od 29 godina mirovinskog osiguranja. Iako bi osiguranici dostigli zakonom propisanu dob i dobili cijelo razdoblje mirovinskog osiguranja, stopa izračuna zamjenske stope iznosila bi oko 61 posto, što u potpunosti odgovara međunarodnim usporedbama. U sljedećem tekstu pažnja je usmjerena na uzroke problema.

3.4. Određivanje mirovine

Korisnike mirovina (prava iz mirovinskog osiguranja) dijelimo na one koji primaju:

- starosnu mirovinu,
- stječu prava na temelju invaliditeta,
- obiteljsku mirovinu,
- mirovine na osnovi posebnih propisa.

„Svota mirovine računa se tako da se osobni bodovi pomnože s mirovinskim faktorom i aktualnom vrijednošću mirovine. U svotu mirovine uračunava se, odnosno sastavni

je dio mirovine dodatak na mirovinu. Dodatak se utvrđuje na način i pod uvjetima propisanim Zakonom o dodatku na mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju i određuje se na mirovine ostvarene u razdoblju od 1999. do 2010. godine u rasponu od 4% do 27%, a od 1. siječnja 2010. u iznosu od 27%. Od 1. siječnja 2012. dodatak je sastavni dio mirovine“ (HZMO, URL).

Pojedinačni bodovi određuju se osiguranim godinama radnog staža i nadnicama tijekom radnog razdoblja, a utvrđuju se množenjem prosječnih bodovnih bodova s ukupnim radnim godinama i početnim koeficijentom, a izračunavaju se jednako za sve vrste mirovina. „Vrijednosni bodovi računaju se tako da se plaća, odnosno osnovica osiguranja podijeli s prosječnom godišnjom plaćom svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj za istu kalendarsku godinu, a za izračun uzimaju se u obzir plaće od 1970. do godine koja prethodi godini ostvarivanja prava. Plaća ostvarena u godini u kojoj se ostvaruje pravo na mirovinu ne uzima se za utvrđivanje vrijednosnih bodova. Stoga, ako je dan priznanja prava na mirovinu 31. prosinca ili neki raniji datum u toj godini, plaća ostvarena za tu godinu kao i otpremnina neće se uzeti za izračun visine mirovine. Prosječni vrijednosni bodovi računaju se kao prosjek vrijednosnih bodova u obračunskom razdoblju“ (HZMO, URL).

„Osiguraniku koji ostvaruje mirovinu samo prema ZOMO-u, a mirovina određena na osnovi navršenog mirovinskog staža i ostvarenih plaća je manja od najniže mirovine, određuje se po službenoj dužnosti najniža mirovina. Najniža mirovina određuje se za svaku godinu mirovinskog staža u visini 100% aktualne vrijednosti mirovine na dan određivanja mirovine. Najniža mirovina određuje se uz primjenu polaznog faktora i mirovinskog faktora. Od 1. siječnja 2021. vrijednost najniže mirovine za jednu godinu mirovinskog staža iznosi 69,81 kn“ (HZMO, URL). Stvarna vrijednost mirovine (AVM) iznos je mirovine utvrđen za pojedine bodove. Primjenjivi AVM 1. siječnja i 1. srpnja svake kalendarske godine određuje se dodavanjem stope promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena u prvoj polovici godine u odnosu na prvu polovicu godine i stope promjene prosječnih ukupnih plaća svih zaposlenih. Zaposlenik u Republici Hrvatskoj prethodne godine. Pola godine povezano je s prvom polovicom godine. (HZMO, URL).

3.5. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

Skup zakonskih normi, financijskih i institucionalnih aranžmana koji reguliraju osiguranje od starosti, invalidnosti i rizik gubitka hranitelja naziva se mirovinskim sustavom. Mirovinski sustav sastoji se od nekoliko podsustava koji su definirani prema vrsti osiguranika, načinima financiranja, upravljanju mirovinskim fondom, raspodjeli imovine itd. Najvažnija funkcija mirovinskog sustava je pružanje usluga pojedincima i njihovim obiteljima kao mehanizam koji im omogućuje raspodjelu izdataka tijekom cijelog života, ali i kada osigurani i njihovi uzdržavani članovi ne mogu zarađivati za život. Mirovina je važan oblik osobne i nacionalne štednje, vrlo je važna za građane kao i za cijelo društvo, a važna je funkcija održavanja socijalnog jedinstva.

U Republici Hrvatskoj sustav mirovinskog osiguranja dio je sustava socijalne sigurnosti prema nacionalnim zakonima i zakonima EU. Hrvatska udruga mirovinskog osiguranja javna je ustanova namijenjena zaštiti prava zaposlenika, poljoprivrednika, obrtnika i drugih na uživanje obveznog mirovinskog osiguranja temeljenog na solidarnosti generacija. Pravni je sljednik bivših republikanskih radnika, samozaposlenih i samozaposlenih fondova mirovinskog i invalidskog osiguranja poljoprivrednika, odnosno svih institucija čija je povijest započela 1922. godine kada je osnovan Središnji ured radničkog mirovinskog osiguranja u Zagrebu. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje je javna ustanova osnovana Zakonom o mirovinskom osiguranju. HZMO ima status pravne osobe s pravima, obvezama i odgovornostima utvrđenim Zakonom i Statutom te ima tijela javne vlasti u odlučivanju o pravima i obvezama koje proizlaze iz mirovinskog osiguranja. Rad HZMO-a je javan. Javnost njegovog rada postiže se barem jednim godišnjim Izvješćem o radu i poslovanju Hrvatskom saboru, osiguranicima i korisnicima mirovinskog osiguranja, dostupnošću operativnih podataka HZMO-a u medijima i objavljivanjem u Službenim novinama Statuta HZMO-a i drugi opći akti kojima se uređuju prava i obveze osiguranika i korisnika mirovinskog osiguranja.

HZMO djeluje neovisno, a zastupa ga glavni direktor koji djeluje u njegovo ime i u njegovo ime. Upravni nadzor HZMO-a provodi Ministarstvo nadležno za mirovinski sustav, a provedba propisa o dječjim doplatcima nadzire i nadzire Ministarstvo nadležno za obitelj. HZMO je vlasnik dvije pravne osobe i to Hrvatsko pokojninsko osiguranje d.o.o. (HMO d.o.o.) i Hrvatsko pokojninsko investicijsko društvo d.o.o. (HMID d.o.o.) (HZMO, URL). Najvažnija funkcija mirovinskog sustava je da pojedincima i njihovim obiteljima služi kao mehanizam za raspodjelu potrošnje tijekom cijelog života, posebno nakon zaposlenja, ako postanu invalidi ili

izgube hranitelje, kad osiguranici i njihove obitelji ne mogu zaraditi za život. Mirovina je važan oblik osobne i nacionalne štednje, važna je građanima i cijelom društvu i igra važnu ulogu u održavanju socijalnog jedinstva. Unutar mirovinskog sustava vertikalna preraspodjela dohotka iz bogate kategorije u siromašniju favorizira siromašniju kategoriju. Hrvatska udruga mirovinskog osiguranja ima javne ovlasti u utvrđivanju prava i obveza mirovinskog osiguranja, djeluje neovisno, a zastupa ga i zastupa direktor udruge. Ima status pravne osobe i ima prava, obveze i odgovornosti propisane zakonima i propisima. Rad zavoda je javan, a javnost rada postiže se izvještavanjem o radu i radu zavoda Hrvatskom saboru, osiguranicima i korisnicima prava iz mirovinskog osiguranja, osiguravajući da rad i osigurava se rad instituta, a publikacija u službenom glasilu utvrđuje prava i obveze osiguranika i korisnika mirovinskih prava. Provedba obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti i postupka ostvarivanja prava na doplatak za djecu su djelatnosti Zavoda za mirovinsko osiguranje. Djelatnosti Zavoda za mirovinsko osiguranje prikazani su u sljedećoj tablici.

Tablica 3.: Djelatnosti Zavoda za mirovinsko osiguranje

Djelatnost
• poslovi u vezi s ostvarivanjem prava osiguranih osoba iz mirovinskog osiguranja
• poslovi u vezi s ostvarivanjem prava na mirovinsko osiguranje
• poslovi u vezi s ostvarivanjem prava na doplatak za djecu
• poslovi u vezi s ostvarivanjem prava na nacionalnu naknadu za starije osobe
• osigurava se provedba međunarodnih ugovora o mirovinskom osiguranju
• osigurava se zakonitost ostvarivanja prava osiguranih osoba te im se pruža stručna pomoć u ostvarivanju prava
• provodi se politika razvitka i unaprjeđivanja mirovinskog osiguranja
• drugi poslovi u vezi s provedbom i ostvarivanjem prava iz mirovinskog osiguranja

Izvor: Izrada autora rada prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2021.

4. Stupovi mirovinskog osiguranja i mirovinski fondovi

4.1. Općenito o fondovima

Mirovinski sustav skup je zakonskih normi, financijskih i institucionalnih aranžmana koji se koriste za reguliranje osiguranja od starosti, invalidnosti i rizika gubitka hranitelja. Najvažnija funkcija mirovinskog sustava je služiti pojedincima i njihovim obiteljima kao doživotni mehanizam raspodjele potrošnje, posebno nakon razdoblja zaposlenja ili u slučaju invalidnosti i / ili gubitka hranitelja. Uz to, mirovine su oblik osobne i nacionalne štednje, koje su važne za same građane i zemlju u cjelini. Ukratko, mirovinski sustav civilizirano je postignuće, bez njega je nezamislivo održavanje i razvoj modernog društva. To je uvelike utjecalo na ekonomsku sudbinu većine ljudi. Mirovinski sustav sastoji se od nekoliko podsustava koji su definirani prema vrsti osiguranika, načinima financiranja i upravljanja mirovinskim fondovima te raspodjeli mirovina. Mirovinska reforma iz 2002. godine uvela je trodijelni mirovinski sustav u Hrvatskoj. U prvom stupu 15% ukupne plaće izdvajamo za mirovine sadašnjih umirovljenika. U drugom stupu izdvajamo 5% ukupnih plaća, što postaje naša kapitalizirana mirovinska štednja. Treći stup je dobrovoljna mirovinska štednja, mi odlučujemo hoćemo li platiti i koliko. Slijedi što mirovinski stup znači za vaše umirovljenje.

U cijelosti financirani mirovinski fond - mirovinski sustav koji pojedincima isplaćuje naknade putem depozita formiranih tijekom radnog razdoblja i prikupljenih kamata. Svaki osiguranik podijelit će (poslodavac to čini sa svoje ili s obje strane) doprinosa, a čak će i u mirovini biti dogovorene mirovinske naknade. Prema definiciji mirovinskih naknada, ova vrsta mirovinskog osiguranja ima dva osnovna modela: plan fiksnog dohotka i plan nefiksiranih doprinosa.

4.2. Stupovi mirovinskog osiguranja

„Reformirani sustav mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj zasniva se na tri stupa. Za razliku od prvog stupa zasnovanog na međugeneracijskoj solidarnosti, gdje današnji zaposleni izdvajaju za mirovine današnjih umirovljenika, drugi i treći stup zasnivaju se na sustavu kapitalizirane osobne štednje, gdje zaposleni štede na osobnim računima, a uštedena sredstva njihovo su osobno vlasništvo iz kojeg će im se isplaćivati mirovina. U Hrvatskoj postoje četiri obvezna mirovinska fonda, a svaki zaposleni građanin Republike Hrvatske član je jednog od njih, bez obzira je li fond odabrao samostalno ili je odluku prilikom zapošljavanja prepustio REGOS-u“ (Mirovinski fondovi, URL).

4.2.1. Prvi stup mirovinskog osiguranja

Pod prvim stupom mirovinskog osiguranja smatra se obvezno mirovinsko osiguranje na temelju međugeneracijske solidarnosti. Izdvajanja za ovaj stup mirovinskog osiguranja jesu % bruto plaće, a sredstva se uplaćuju u Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

4.2.2. Drugi stup mirovinskog osiguranja

Kada je u pitanju drugi stup mirovinskog osiguranja, u pitanju je obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje. Drugi stup mirovinskog osiguranja obavezan je za sve osiguranike koji su mlađi od 40 godina. Izdvajanje za ovaj stup jest 5% bruto plaće na osobni račun osiguranika, a sredstva se izdvajaju na osobne račune u obveznim mirovinskim fondovima. Sredstva iz drugog mirovinskog stupa su nasljedna.

4.2.3. Treći stup mirovinskog osiguranja

Treći stup mirovinskog osiguranja je dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje. Ova vrsta izdvajanja je temeljena na dogovoru, a za nju se dobivaju i državni poticaju. Isto tako, ova sredstva se izdvajaju na osobne račune u dobrovoljnim mirovinskim fondovima.

4.3. Mirovinski fondovi

Mirovinski fond imovina je bez pravne osobnosti i u njemu se prikuplja novac koji uplaćuju njegovi članovi, koji su ujedno i vlasnici fonda. Društvo koje upravlja mirovinskim fondom ima zadaću ulagati taj novac radi povećanja vrijednosti imovine fonda. Cilj ovakvog ulaganja je svakom članu fonda omogućiti isplatu što veće mirovine u budućnosti. „Mirovinski fond osniva i njime upravlja mirovinsko društvo. Premda je mirovinsko društvo osnivač, fond je takoreći vaše vlasništvo koje dijelite s ostalim ulagateljima, stoga se svakako vrijedi informirati o vašim pravima i obvezama. Zato nas slijedite dalje u tekstu, gdje ćemo detaljnije objasniti logiku spomenuta tri stupa mirovinskog osiguranja te vas upoznati s načinom na koji vi sami možete donositi odluke povezane s ulaganjem u drugi i treći stup mirovinskog osiguranja.“ (HANFA, 2017) Drugi stup čine obvezni mirovinski fondovi, a treći stup čine dobrovoljni mirovinski fondovi. Zakonom je regulirano da poslodavac svaki mjesec mora izdvojiti 5% bruto plaće zaposlenika za njegov osobni račun u obveznom mirovinskom fondu, a zaposlenik može sam izabrati mirovinsko društvo i obvezni mirovinski fond određene kategorije u koji će se ti doprinosi uplaćivati. O odabiru fonda i mirovinskog društva ovisiti će visina mirovine koju će korisnik jednog dana ostvariti, a samim time i kvaliteta života u trećoj životnoj dobi ovisiti

će o odabiru mirovinskog društva i mirovinskog fonda. Mirovinski sustav dijeli se na obvezni i dobrovoljni mirovinski fond. U daljnjem tekstu objašnjeno je kako biti član obveznog, a kako dobrovoljnog fonda.

4.3.1. Obvezni mirovinski fond

Obvezni mirovinski fondovi kategorija A, B i C uvedeni su Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima 2014. godine, a korisnik sam bira kojoj kategoriji želi pripadati. U slučaju prvog zaposlenja korisnik sam bira mirovinsko društvo na šalteru REGOS-a u poslovnicama Financijske agencije, a na Hafninim stranicama može pronaći popis svih mirovinskih fondova i mirovinskih društava koja imaju odobrenje za rad. Budući da mirovinsko društvo upravlja samo jednim obveznim mirovinskim fondom po kategoriji, korisnik može istovremeno biti član samo jednog obveznog mirovinskog fonda u jednoj kategoriji i imati samo jedan osobni račun. Sredstva na osobnom računu obveznog mirovinskog fonda neće se izvršiti ili osigurati korisniku, neće biti dio stečajne imovine korisnika, niti će se založiti niti prenijeti drugim korisnicima.

„Sredstva na osobnom mirovinskom računu vode se u obračunskim jedinicama, odnosno doprinosi uplaćeni u obvezni mirovinski fond preračunavaju se u obračunske jedinice. Vrijednost obračunske jedinice iznos je koji se dobije dijeljenjem vrijednosti neto imovine fonda s brojem obračunskih jedinica. Broj obračunskih jedinica dodjeljuje vam se proporcionalno iznosu vaših uplaćenih doprinosa. Prinos fonda ovisi o rastu ili padu vrijednosti imovine koja je u njegovu vlasništvu. Dakle, ovisno o tome raste li ili pada vrijednost imovine koju fond ima u svom vlasništvu, vrijednost obračunske jedinice također raste ili pada“ (HANFA, 2017).

To znači da će račun korisnika u obveznom mirovinskom fondu sadržavati iznos koji treba platiti i rezultat koji je dobiven kao rezultat. Pojam rizika često je povezan s dobiti, pa preuzimanje više rizika doista može donijeti veću dobit, ali naravno važno je naglasiti da je veća mogućnost gubitka dijela investicijskih fondova. Ako u tom razdoblju korisnik iz nekog razloga prestane uplaćivati doprinose u obvezni mirovinski fond, prije toga uplaćeni iznos i dalje će se ulagati na njegov račun, bez obzira na to nema li daljnje uplate, do umirovljenja. Ako korisnik u roku od 6 mjeseci od trenutka zaposlenja ne izabere sam mirovinski fond, kao i njegovu kategoriju, REGOS automatski raspoređuje u mirovinski fond kategorije B pod upravljanjem jednog od mirovinskih društava. S obzirom na strategije ulaganja fondova, najveći rizik preuzimaju članovi koje se opredijele za fondove kategorije A, dok najmanji rizik

preuzimaju oni koji se opredijele za fondove kategorije C. Ako korisnik izabere jedan od obveznih mirovinskih fondova A kategorije preuzima veću količinu rizika zbog njegove strategije nego u slučaju izbora mirovinskih fondova preostale dvije kategorije. Strategija ulaganja predviđa da većina imovine fondova klase A može biti prenosive vlasničke vrijednosne papire, odnosno 55% neto vrijednosti imovine fonda može biti izloženo na tržištu dionica. U principu, iznos rizika stvorenog ulaganjem u dionice veći je od iznosa rizika koji snosi ulaganje u dužničke vrijednosne papire, jer su dionice općenito podložnije cjenovnom riziku od dužničkih vrijednosnih papira. (HANFA, 2017).

Obavezni propisi o ulaganju mirovinskog fonda tipa A zahtijevaju da najmanje 30% imovine mora biti uloženo u prenosive dužničke vrijednosne papire i instrumente tržišta novca koje su izdale Republika Hrvatska, druge države članice ili države članice Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj i Hrvatska. Nacionalne banke ili središnje banke drugih država članica ili država članica OECD-a. Zbog ove vrste ulaganja, fondovi tipa A uglavnom su usmjereni na mlade ljude koji se tek zapošljavaju. Međutim, ako je korisnik mlađi od 40 godina i želi riskirati više, može postati članom A fonda, ali u njemu može ostati i deset godina prije umirovljenja, a zatim će ga REGOS dodijeliti B fond.

Kod obveznog mirovinskog fonda kategorije B količina rizika veća je od one koju preuzimaju osobe koje se opredijele za fondove kategorije C, a manja od rizika koji preuzimaju osobe koje se opredijele za fondove kategorije A. „Najmanje 50% imovine fonda kategorije B mora biti uloženo u prenosive dužničke vrijednosne papire i instrumente tržišta novca čiji je izdavatelj Republika Hrvatska, druga država članica ili država članica OECD-a te Hrvatska narodna banka ili središnja banka druge države članice odnosno države članice OECD-a. Kroz ograničenje ulaganja u prenosive vlasničke vrijednosne papire od najviše 35% imovine fonda postiže se manja izloženost toj vrsti imovine nego kod fondova kategorije A. Članom fonda kategorije B možete biti do pet godina prije planiranog odlaska u starosnu mirovinu. Nakon ispunjenja tog uvjeta, REGOS vas raspoređuje u fond kategorije C“ (HANFA, 2017). Odabirom jednog od obveznih mirovinskih fondova kategorije C odabrana je strategija koja uključuje preuzimanje minimalnog rizika među tri kategorije. Fondu je zabranjeno ulagati u prenosive vlasničke vrijednosne papire. Najmanje 70% njegove imovine mora biti uloženo u prenosive dužničke vrijednosne papire i instrumente tržišta novca koje su izdale Republika Hrvatska, druge zemlje članice OECD-a i HNB ili središnja banka te zemlje . Još jedna država članica OECD-a. (HANFA, 2017).

4.3.2. Dobrovoljni mirovinski fond

Dobrovoljni mirovinski fondovi stvar su osobnog izbora korisnika. Članstvo u dobrovoljnim mirovinskim fondovima mnogo je fleksibilnije od članstva u obveznim mirovinskim fondovima. Prvo je potpisivanje sporazuma o članstvu s mirovinskim fondom i njegovo registriranje na popisu članova fonda. Međutim, ako korisnik iz bilo kojeg razloga želi raskinuti ugovor o članstvu, može ga poslati u pisanom obliku mirovinskom društvu u roku od 15 dana od prve uplate na osobni račun fonda bez navođenja posebnih razloga. U slučaju dobrovoljnog mirovinskog fonda, korisnik može istovremeno biti član jednog ili više fondova.

Članstvo u dobrovoljnom mirovinskom fondu ostvaruje pravo na primanje nacionalnog poticajnog fonda. Ako je osoba članica više od jednog dobrovoljnog fonda, uplatu iz Državnog poticajnog fonda može primiti samo u jednom mirovinskom fondu, a Državni poticajni fond plaća samo jednom u prethodnoj godini. Sredstva na osobnim računima korisnika dobrovoljnih mirovinskih fondova mogu se naslijediti u skladu sa zakonom kojim se uređuju nasljedna prava. Dobrovoljni mirovinski fondovi mogu biti otvoreni ili zatvoreni. Otvoreni fondovi primjenjuju se na sve fizičke osobe, a zatvoreni fondovi primjenjuju se na zaposlenike određenih poslodavaca koji su odlučili osnovati fondove za svoje zaposlenike, sindikate, udruge ili samozaposlene osobe koje žele osnovati sredstva za svoje članova. (HANFA, 2017).

5. Problemi mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj kroz povijest

Problemi s financijskim isplatama i naknadama u hrvatskom mirovinskom sustavu tijekom 1990-ih bili su uzrokovani demografskim i sustavnim čimbenicima. Demografski razlozi su starenje stanovništva uzrokovano padom stope plodnosti (što donosi nizak natalitet) i produženi životni vijek. Stopa plodnosti je prosječan broj djece To bi se rodilo po ženi ako su sve žene živjele do kraja svog djeteta i u skladu su s dobima specifičnim stopama plodnosti za određenu godinu. Ukupna stopa plodnosti (TFR) pokazuje potencijal promjene stanovništva u zemlji. Ovaj je pokazatelj izravnije mjerilo razine plodnosti od grube stope nataliteta, budući da se odnosi na rođenost po ženi. Dok je TFR u Hrvatskoj tijekom 1950-ih bio gotovo tri, na početku novog milenijuma ako padne ispod 1,5 s tendencijom daljnjeg smanjenja (Hrvatski zavod za statistiku, 2016). Stopa dva djeteta po ženi smatra se odgovarajućom stopom zamjene za stanovništvo, što rezultira relativnom stabilnošću u pogledu ukupnog broja stanovništva. Na taj način se stanovništvo Hrvatske brzo i stalno smanjuje.

Uz to, demografska slika Hrvatske vidljivo se promijenila zbog starenja stanovništva (što se ne smije miješati s osobnim biološkim starenjem). Predstavlja porast udjela starijih osoba (65+) u ukupnom stanovništvu sa 7% u 1953. na 17,7% u 2011. (Državni zavod za statistiku, 2012). To je uzrokovano produženim životnim vijekom u spomenutom razdoblju, s 59,1 na 73,8 godina za muškarce i sa 63,2 na 80,4 za žene. Kao rezultat kvalitetnije prehrane, pomoćnih usluga i poboljšane zdravstvene zaštite, prosječni životni vijek u Hrvatskoj zamjetno se povećao u razdoblju 1953–2011., osobito za žene (za 17,2 godine), ali i za muškarce (14,7 godina). Konačno, ne treba zaboraviti posljedice Domovinskog rata u kojem je ubijeno mnogo ljudi (posebno mladih), što je uzrokovalo daljnji porast umirovljenika (invalida i žrtava rata, kao i korisnika obiteljske mirovine osobe ubijene u ratu).

Neki od sustavnih čimbenika prije mirovinske reforme bili su:

- Relativno niski zakonski starosni uvjeti za pune starosne penzije postavljeni su prije mirovinske reforme (60 godina za muškarce i 55 za žene; dobni uvjeti za ranu mirovinu bili su za muškarce 55 godina, za žene za 50 godina, i privremena smanjenja primijenjeno je 1,33% svake godine ranijeg odlaska u mirovinu).
- Iznos mirovine često nije bio dovoljan u vezi s uplaćenim doprinosima, pa osoba ima pravo na mirovinska prava bez obzira na svoju redovnu uplatu mirovinskog doprinosa.

- Mogućnost odlaska u starosnu mirovinu s 40 godina osiguranja (muškarci) ili 35 godina osiguranja (žene) doprinosa, bez obzira na dob. Svi navedeni čimbenici pridonijeli su znatno nižoj stvarnoj prosječnoj mirovinskoj dobi od propisane zakonske dobi i posljedično ranom izlasku s tržišta rada, što je i danas ozbiljan problem. Na primjer, prosječna dob novih starih korisnika mirovina koji su otišli u mirovinu krajem lipnja 2015. bila je 62 godine, 63 godine za muškarce i 60,5 godina za žene. Za osobe koje primaju invalidsku mirovinu znatno je niže i iznosi 53 godine, odnosno 53,7 godina za muškarce i 50,8 godina za žene. Na taj način prosječna dobna umirovljenica može očekivati primanje mirovine veće od 19 godina, a prosječni muški dobni umirovljenici oko 11 godina.
- Loša definicija invalidnosti i poticaji za mnoge da se rano penzioniraju i primaju relativno visoke mirovine.
- Ispuštanje mirovina u ranim 1990-ima kao način upravljanja statusom dobrobiti ljudi koji su izgubili posao zbog rata ili zbog restrukturiranja ili zatvaranja gospodarstva koje je bilo u procesu tranzicije.

Uz to, broj umirovljenika u razdoblju 1990. - 1998. Više se nego udvostručio i nastavio je nakon toga da se povećava, jer su se pojavile nove skupine korisnika:

- korisnici (izbjeglice) u Hrvatskoj koji su stekli mirovinska prava u drugim republikama bivše Jugoslavije;
- pripadnici bivše jugoslavenske vojske;
- osobe s invaliditetom tijekom Domovinskog rata i obitelji vojnika poginulih u ratu, prema uvedenom zakonodavstvu - iako je to u određenoj mjeri bila nesretna i neizbježna posljedica sukoba, ali manje od strogih postupaka procjene gotovo je sigurno napravljeno priljev ovih skupina veći je nego što je bio zajamčen;
- bivši politički zatvorenici prema prihvaćenom zakonodavstvu.

Sadašnji umirovljenici i starije osigurane osobe u potpunosti ostaju u prvom stupu. Stopa zajedničkog mirovinskog doprinosa 20% plaćaju zaposlenici. Za neke kategorije osiguranika (mlađe od 40 godina, a za one između 40 i 50 godina ako se odluče za to) stopa doprinosa za prvi stup je 15% bruto plaće, dok je 5% bruto plaće određeno za drugi stup. Između 15. studenog 2001., kada su se ljudi počeli upisivati u obvezne mirovinske fondove (2. stup) i krajem lipnja 2016. godine, 1.815.363 korisnika mirovinskog osiguranja postali su članovi obaveznih mirovinskih fondova (HANFA, 2017).

Osigurane osobe mlađe od 40 godina koje nije odabrao obvezni mirovinski fond u zakonski propisanom roku (tri mjeseca od početka obveznog mirovinskog osiguranja) dodijeljeni su prema propisanom algoritmu. Članstvo u 8 otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova povećalo se sa 1.345 osoba u 2002. na 269.000 na kraju lipnja 2017. Članstvo u 19 zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova povećalo se sa 1112 u 2004. godini na 29.732 osiguranika na kraju lipnja 2017. (HANFA, 2017).

Zakon o obveznim mirovinskim fondovima iz 2014. godine uveo je životne fondove s pristupom životnom ciklusu s namjerom smanjenja investicijskog rizika dok osiguranik približava dob za umirovljenje. Svaki obvezni mirovinski fond mora imati 3 pod-fonda različitih izloženosti investicijskom riziku (A - agresivno, B - uravnoteženo, C - konzervativno). Sudjelovanje u pod-fondovima automatski se mijenja s godinama. Sva tri stupa mirovinskog osiguranja trebala bi zajedno poboljšati socijalnu sigurnost, podržati diverzifikaciju rizika i omogućiti veći ukupni iznos mirovina. Stoga su rizici osiguranja za starosnu dob, bolest i smrt podijeljeni u nekoliko razina i osiguravajuće institucije.

To bi trebalo biti pozitivno i za umirovljenike i za cjelokupno gospodarstvo jer bi mirovinski fondovi trebali povećati domaću štednju i ulaganja. Štoviše, ovo bi trebalo potaknuti razvoj tržišta kapitala, gospodarski rast i povećati životni standard, ali također omogućiti i druge pozitivne rezultate, poput ublažavanja siromaštva. Žene i muškarci iste dobi, koji imaju isti iznos mirovinske štednje, imaju pravo na isti iznos mirovine iz drugog stupa pojedinačne kapitalizirane štednje.

Međutim, različita dob za stjecanje prava na starosnu i starosnu mirovinu povećala bi rizik da žene koje odlaze u mlađu dob, imaju pravo na nižu mirovinu iz prvog i drugog stupa od muškaraca. Pojedinačne uštede u obveznom individualnom programu izračunavaju se s uniseks aktuarskim tablicama. Dodatni doprinosi plaćaju poslodavci za zaposlenike u teškim i nezdravim zanimanjima (navedenim u posebnom zakonodavstvu), s 1,25% na 4,51% plaće kako bi se osiguralo produljenje razdoblja osiguranja u kojima se 12 mjeseci karijere računa kao 14-18 mjeseci razdoblja osiguranja (Europska komisija, 2014.) Iz predstavljene analize problema u mirovinskom sustavu mogu se dati određene preporuke za donositelje politika. Prvo, potrebno je više razmatranja i pripreme za izmjene zakonodavstva, jer moguće pogreške mogu imati dugoročne, skupe i ozbiljne posljedice, a ispraviti ih je težak i zahtjevan zadatak. U sustavu mirovinskog osiguranja postoji očita potreba za jačanjem veze između uplaćenog doprinosa i budućeg iznosa mirovine ili drugim riječima kako bi se osiguralo da visina mirovine

ovisi o doprinosima koji su ostvareni u prošlosti. Uz to, potrebno je razmotriti brzo podizanje starosnih granica za odlazak u mirovinu i povećanje smanjenja za prijevremenu mirovinu.

Što se tiče povlaštenih mirovina, osim što uzrokuju nejednakost i nejednakost u sustavu, razlike između povlaštenih i nepriviligiranih (redovnih) korisnika mirovina povećavaju i opterećenje državnog proračuna. Stoga je također potrebno promijeniti sustav povlaštenih mirovina i izjednačiti prava koja proizlaze iz invaliditeta. Stoga kreatori politika u Hrvatskoj trebaju pregledati kategorije povlaštenih korisnika i kontrolirati - i ako je moguće smanjiti - ukupni broj novih primatelja tih mirovina. Uz to, posebno u uvjetima deficita radne snage i velikim izdacima za mirovinski sustav, potrebno je veći naglasak staviti na programe rehabilitacije i uključivanje svih osoba s raspoloživom radnom sposobnošću na tržište rada. Potrebna je pažljiva regulacija upravljanja resursima mirovinskih fondova (posebno u uvjetima nerazvijenog i nestabilnog financijskog sustava) i ograničavanje daljnjeg opterećenja proračuna troškovima za mirovinski sustav.

6. Empirijsko istraživanje mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj

Upitnik je korišten kao alat za ovo istraživanje. Napisan je uz pomoć najnovije znanstvene i stručne literature o predmetu diplomskog rada. Stoga je, u svrhu istraživanja ovog članka, provedeno istraživanje koje je uključivalo punoljetne fizičke osobe kako bi se istražilo razumijevanje i zadovoljstvo mirovinskim sustavom. Rezultati ankete su sljedeći.

6.1. Metodologija istraživanja

Osnovni cilj rada je prikaz strukture mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj, a istraživački dio prikazuje i poznavanje i zadovoljstvo stanovnika Republike Hrvatske mirovinskim sustavom. U svrhu izrade rada provede će se empirijsko istraživanje putem anketnog upitnika nad punoljetnim građanima Republike Hrvatske različitih dobnih i obrazovnih skupina. Anketa se sastoji se od dva dijela. Prvi dio ankete sačinjavaju podaci ispitanika dok drugi dio ankete sadrži pitanja na koja će odgovoriti, a vezano uz mirovine i mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj.

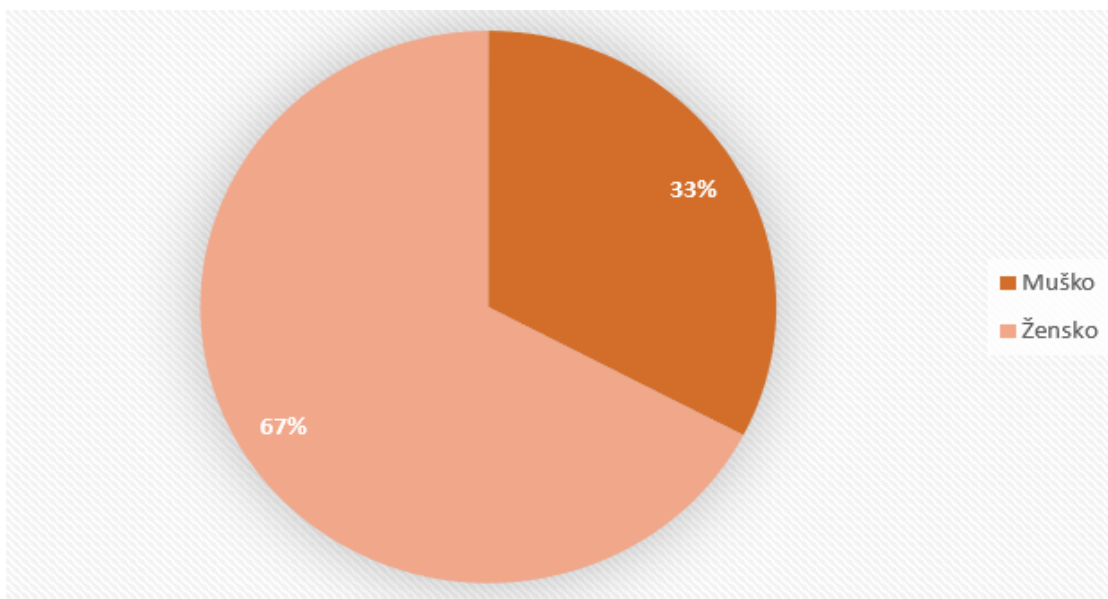
U svrhu pisanja ovog diplomskog rada koriste se primarni i sekundarni izvori podataka. Glavni izvor podataka je jednotjedno istraživanje i njegovi rezultati koje autor analizira. Pomoćni izvori podataka u ovom članku su svi izvori korišteni pri pisanju teorijskog dijela ovog članka. Podaci prikupljeni uglavnom dolaze iz knjižne građe, koju su napisali znanstvenici, i smatraju se relevantnim izvorima. Uz to se koriste neki povezani mrežni izvori.

Kako što je već ranije navedeno, upitnik se sastojao od dva dijela. Prvi dio obuhvaća podatke ispitanika. Ovaj dio ankete sadrži ukupno tri pitanja koja se odnose na dob, spol i status (zaposlenički) ispitanika. Drugi dio upitnika sastoji se od ukupno dvanaest pitanja. Ovaj dio upitnika jest zapravo najvažniji jer pokazuje stvarno stanje poznavanja mirovinskog sustava, ali i samu njegovu kvalitetu. Upitnik je anonimn, a u njemu je sudjelovalo ukupno 205 ispitanika. Prosječno vrijeme dovršetka odnosno rješavanja ankete bio je 3 minute i 6 sekundi. Ovaj upitnik bio je aktivan tjedan dana i to u razdoblju od 19.04.2021. do 25.04.2021. godine.

6.2. Rezultati istraživanja

U ovom dijelu rada prikazani su rezultati ankete koja je provedena od strane autora ovoga rada.

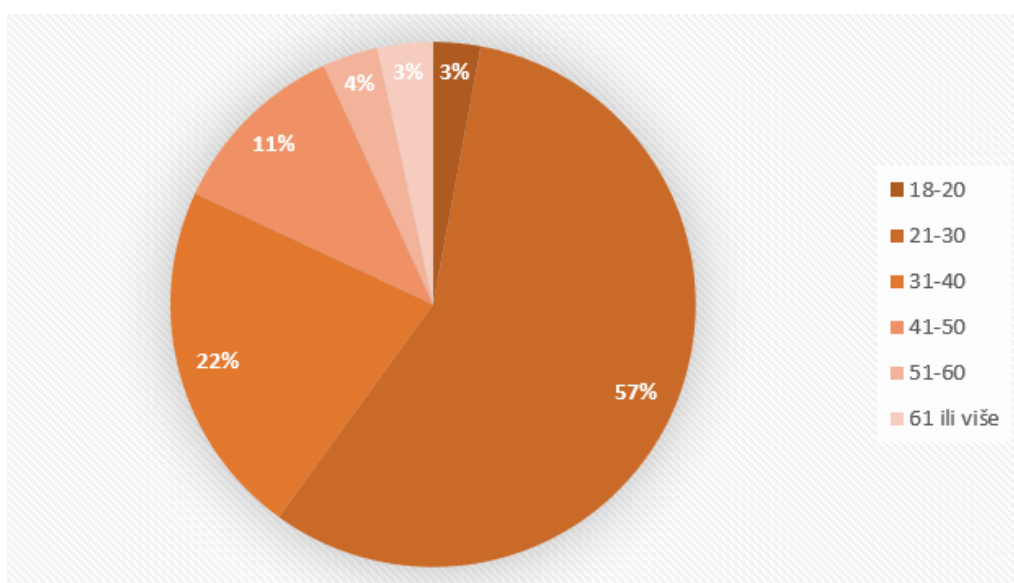
Grafikon 1.: Struktura ispitanika prema spolu

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

U istraživanju su u većem dijelu sudjelovale osobe ženskog spola. Naime, rezultati ankete govore kako je ukupno 33% ispitanika bilo muškog, a 67% ispitanika ženskog spola.

Grafikon 2.: Struktura ispitanika prema dobi

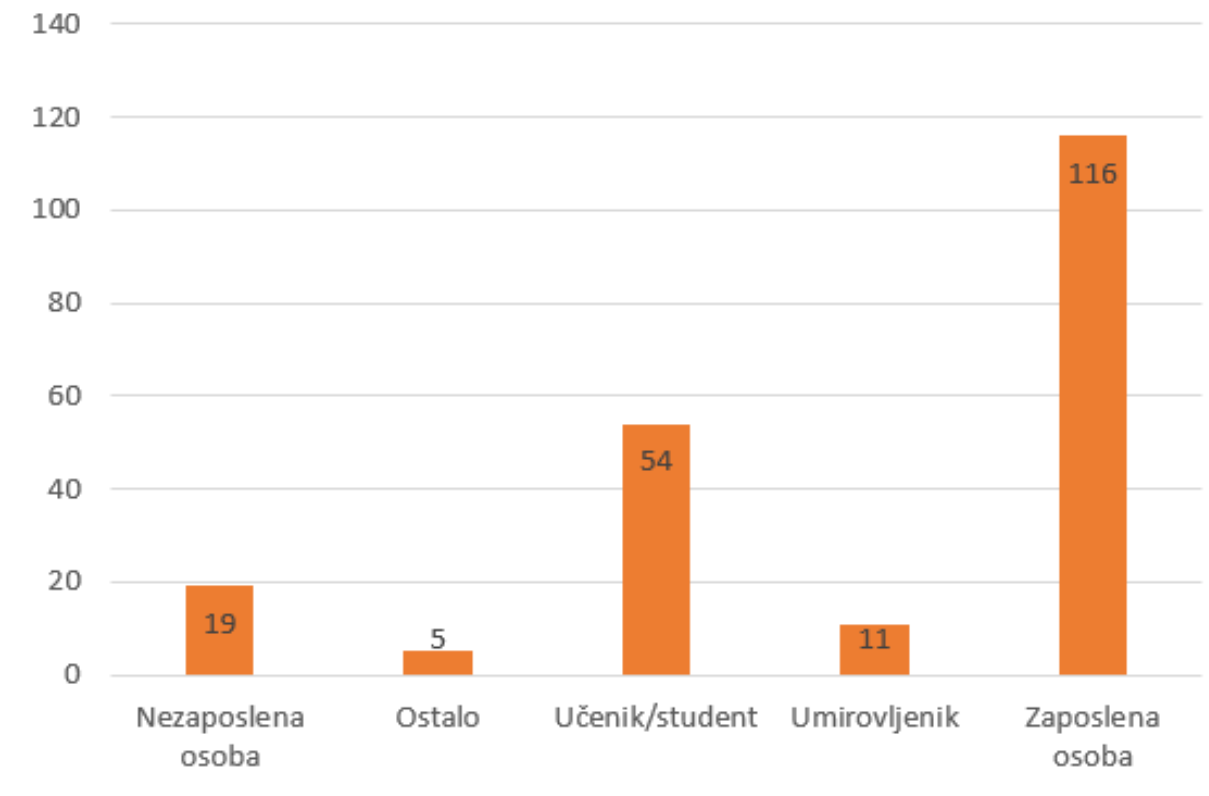

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Kada je u pitanju dobna struktura ispitanih osoba, u anketi su sudjelovale osobe starije od 18 godina. Naime, najviše sudionika ima između 21 i 30 godina života (ukupno 57% ispitanika). Potom slijede osobe između 31 i 40 godina života (22% ispitanika) te osobe između 41 i 50 godina života (11% ispitanika). Najmanje ispitanik je osoba između 18 i 20 godina te osoba od

61 godinu i više (svega 3% ispitanika). Ukupno 4% ispitanih osoba ima između 51 i 60 godina života.

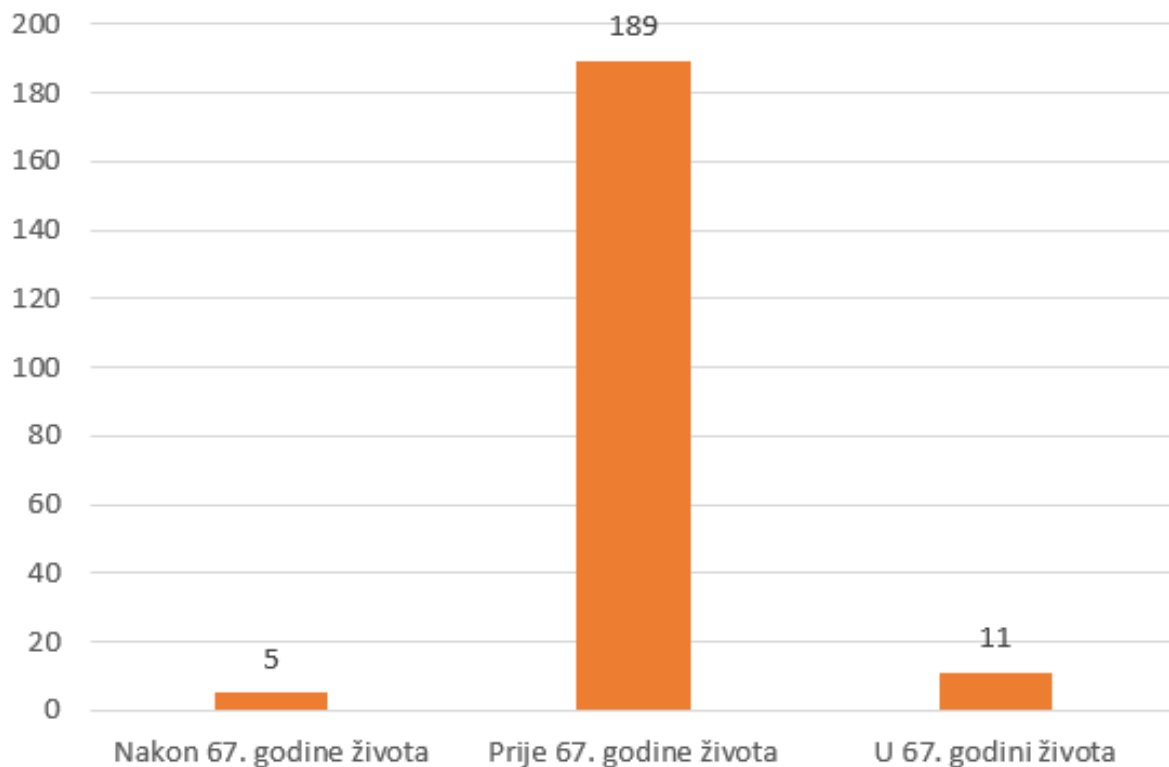
Grafikon 3.: Struktura ispitanika prema skupini korisnika u kojoj se nalaze

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Sljedeće pitanje u anketi odnosilo se na strukturu ispitanika prema skupini korisnika u kojoj se nalaze. Prema rezultatima se može zaključiti da je najviše zaposlenih osoba, njih čak 116 dok je najmanje umirovljenika (11 ispitanika) i osoba koje se nisu izjasnile niti za jednu ponuđenu opciju (5 ispitanika). Nezaposlenih osoba je ukupno bilo 19, a učenika ili studenata 54 ispitanika.

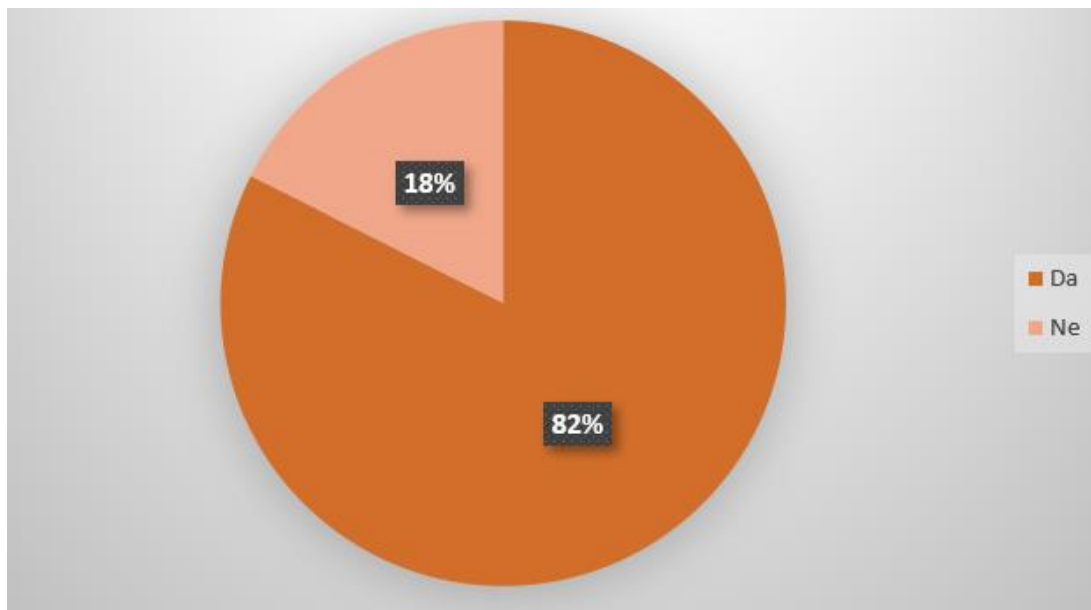
Grafikon 4.: S koliko godina je, prema Vama, prihvatljivo otići u mirovinu?

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Prvo pitanje u drugoj sekciji odnosilo se na dob u kojoj je prihvatljiv odlazak u mirovinu. Rezultati ankete pokazuju kako najviše ispitanih osoba smatra da bi odlazak u mirovinu trebao biti prije 67. godine. Ukupno 11 ispitanika smatra da bi odlazak u mirovinu bio prihvatljiv u 67. godini života, a samo 5 ispitanika smatra da bi se u mirovinu trebalo odlaziti nakon 67. godine života. Ovakvi rezultati govore i o nezadovoljstvu novim sustavom koji „tjera“ stanovnike Republike Hrvatske na rad i nakon 67. godine života. Veći dio ispitanik, a prema svemu sudeći i stanovnika države jesu nezadovoljni postojećim sustavom te smatraju da su potrebne promjene te bi odlazak u mirovinu trebao biti u ranijoj dobi.

Grafikon 5.: Znete li da u Republici Hrvatskoj postoje tri mirovinska stupa?

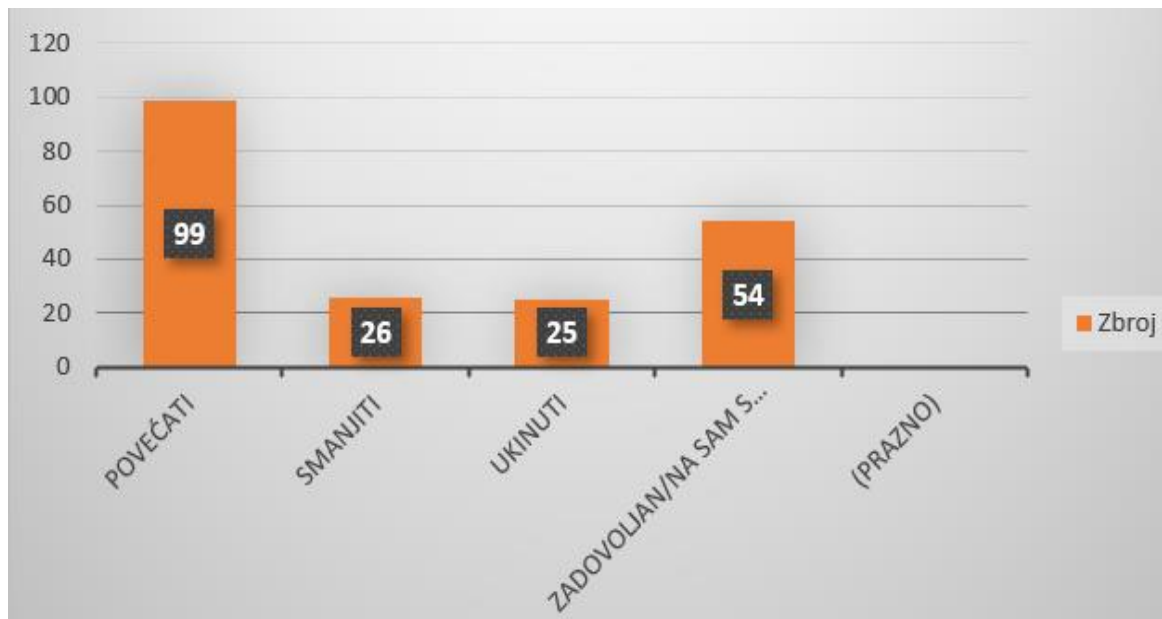

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Ispitanici koji su sudjelovali u anketi u većoj mjeri da postoje tri mirovinska stupa u Republici Hrvatskoj. Dakle, prema rezultatima ankete 82% ispitanika je upoznato sa ovom činjenicom dok 18% ispitanika ne zna za stupove mirovinskog osiguranja. Ovakvi rezultati dovode do zaključka da je potrebno dio stanovništva više upoznati sa stupovima mirovinskog osiguranja i sa mirovinskim sustavom općenito.

Sljedeće pitanje u anketi odnosilo se na poznavanje drugog mirovinskog stupa. Ovdje su ispitanici ocjenjivali svoje poznavanje ovog mirovinskog stupa ocjenom od 1 do 5. prema rezultatima, prosječna ocjena svih ispitanika jest 2,77 što bi značilo da većina ispitanika, ali samim time i ostalih građana države uistinu ne poznaje dobro mirovinski sustav i mirovinske stupove u Republici Hrvatskoj.

Grafikon 6.: Trebaju li se ulaganja u drugi mirovinski stup povećati, smanjiti ili ukinuti?

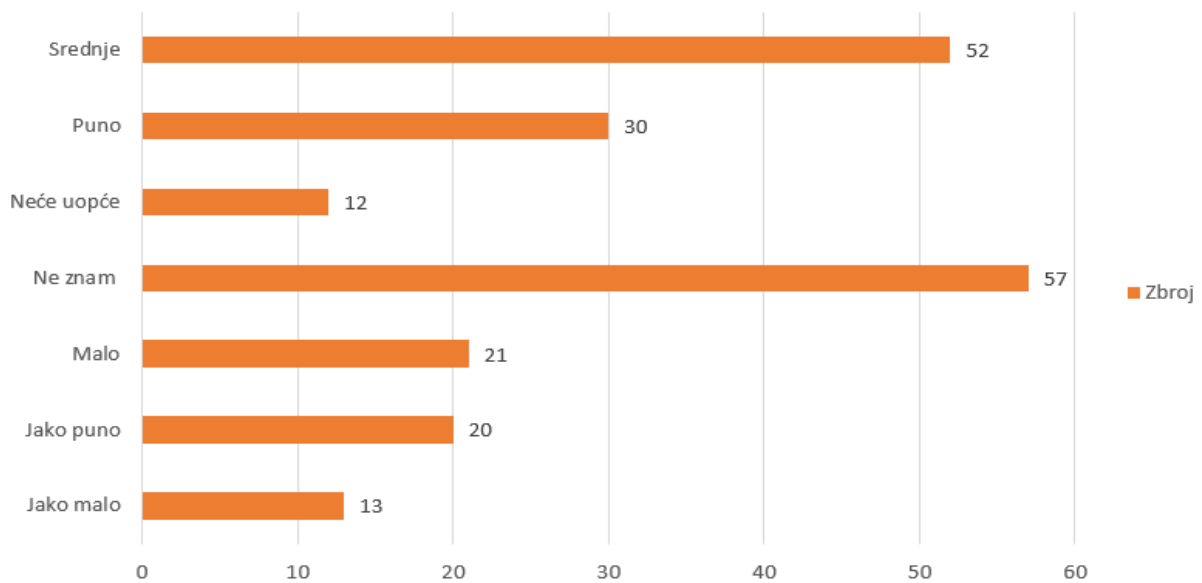

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 6 prikazuje rezultate ankete vezane uz pitanje „Trebaju li se ulaganja u drugi mirovinski stup povećati, smanjiti ili ukinuti?“. Kako je vidljivo, veći dio ispitanika (njih 99) smatra kako se ulaganja odnosno davanja u drugi stup moraju povećati te da će se time poboljšati kvaliteta samog života nakon odlaska u mirovinu. Nadalje, 54 ispitane osobe jesu zadovoljne s postojećim stanjem dok 26 ispitanika smatra da se ulaganja/davanja moraju smanjiti. 25 ispitanih osoba smatra da se ulaganja odnosno davanja u drugi stup trebaju ukinuti te se ovdje dolazi do problema. Naime, postavlja se pitanje znaju li ispitanici koji su odgovorili da se ulaganja trebaju ukinuti što se događa ako se ista uistinu i ukinu?

Kako se u istraživanju ocjenjivalo poznavanje drugog mirovinskog stupa tako se ocjenjivalo i poznavanje trećeg mirovinskog stupa. Može se zaključiti kako je situacija lošija negoli se očekivalo. Naime, prosječna ocjena poznavanja trećeg mirovinskog stupa jest 2.42 što bi prema školskom sustavu bila dvojka. Ovime se potvrđuje neznanje građana i ne poznavanje mirovinskog sustava, ali i njegova kompliciranost.

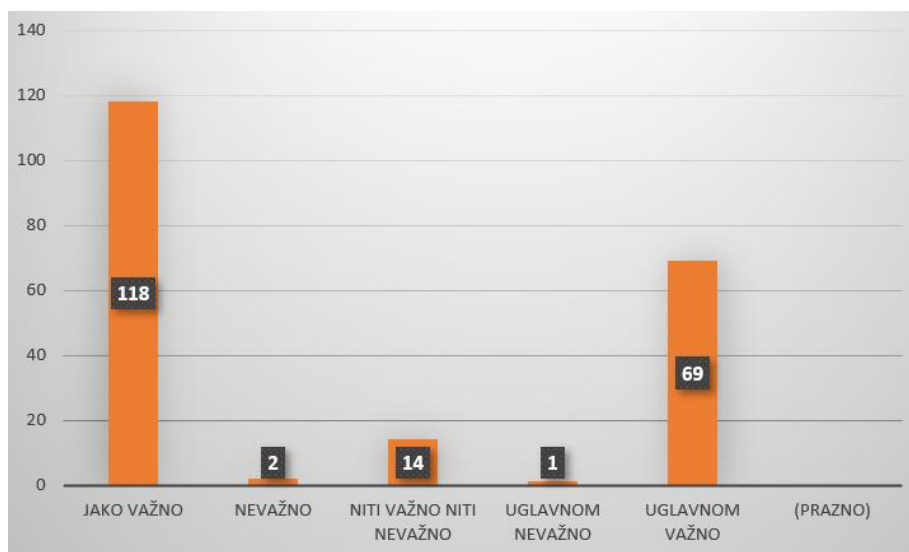
Grafikon 7.: U kojoj mjeri smatrate da će osiguranici ulaganjem u 3. stup mirovinskog osiguranja povećati prihode i sigurnost u mirovine i u ranijoj dobi?

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

„U kojoj mjeri smatrate da će osiguranici ulaganjem u 3. stup mirovinskog osiguranja povećati prihode i sigurnost u mirovine i u ranijoj dobi?“ sljedeće je pitanje postavljeno u ovom istraživanju. Najviše ispitanika odgovorilo je da ne zna koliko bi ovaj stup povećao prihode i sigurnost mirovine nakon odlaska u istu (njih ukupno 57) što je još jedan od dokaza nepoznavanja mirovinskog sustava Republike Hrvatske.

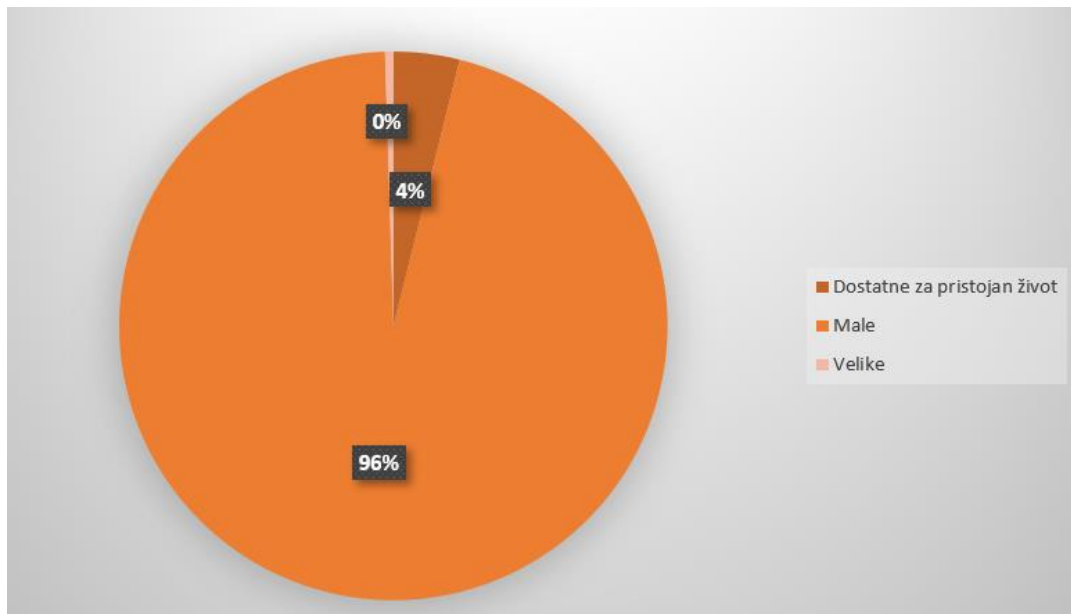
Grafikon 8.: Koliko je danas važno dodatno štedjeti za život nakon odlaska u mirovinu?

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Gotovo svima je jasno kako je vrlo važno štedjeti u ranijoj životnoj dobi kako bi se kvaliteta samog života povećala odnosno ostala na solidnoj razini i nakon odlaska u mirovinu. Prema podacima iz istraživanja 118 ispitanih osoba smatra ovaj oblik štednje jako važnim, 69 ispitanika ju smatra uglavnom važnom, a 14 ispitanika smatra da ovaj oblik štednje nije niti važan niti nevažan. Ipak, postoje oni koji smatraju da je uglavnom nevažno štedjeti u ranijoj dobi za život u mirovini (1 ispitanik) te onih koji misle da uopće nije važna štednja za mirovinu (ukupno 2 ispitanika).

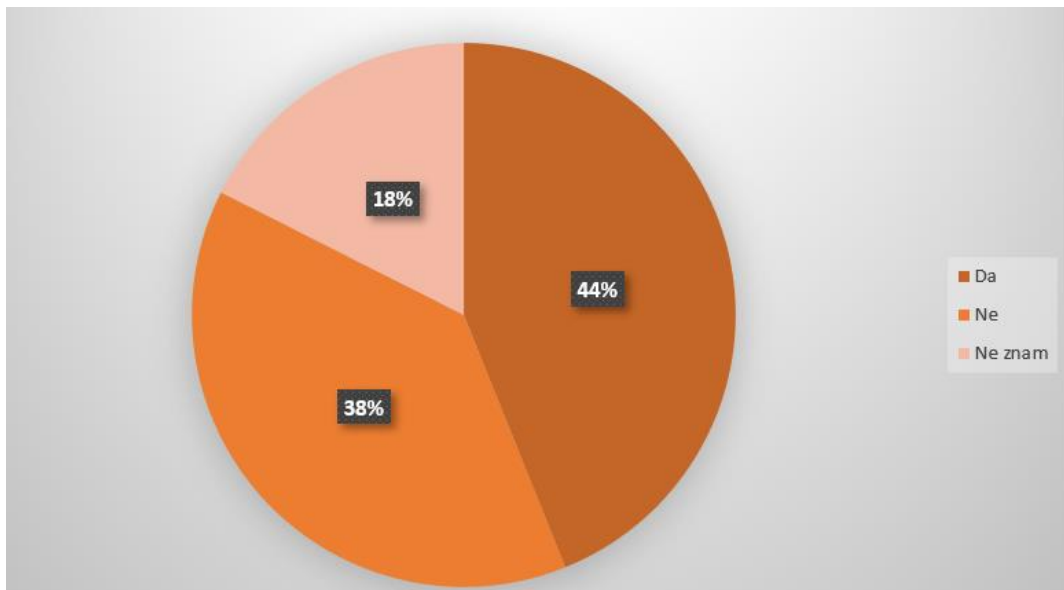
Grafikon 9.: Kakve su mirovine u Republici Hrvatskoj?

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Veličina (odnosno visina) mirovina u Republici Hrvatskoj je neupitna. Mirovine su male i u mnogim slučajevima nisu dostatne za pristojan život što potvrđuju i rezultati ankete. Naime, 96% ispitanika smatra kako su mirovine male, a svega 4% da su dostatne za život. Niti jedan ispitanik nije odabrao opciju koja govori da su mirovine u Republici Hrvatskoj velike što se također smatra nezadovoljstvo mirovinskog sustava Republike Hrvatske.

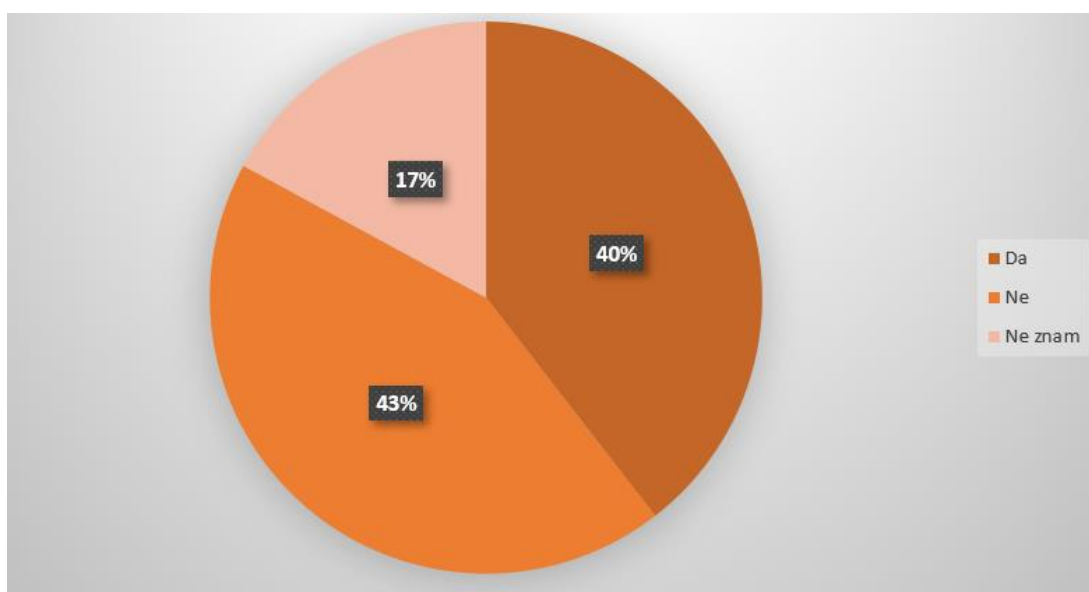
Grafikon 10.: Jesu li mirovine hrvatskih branitelja teret državi i cjelokupnom mirovinskom sustavu?

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Često se govori o mirovinama hrvatskih branitelja te njihovom terećenju državnog proračuna i cjelokupnog mirovinskog sustava. U anketi je bilo istraženo i mišljenje građana pa tako 44% ispitanika smatra da mirovine hrvatskih branitelja jesu teret državi i cjelokupnom mirovinskom sustavu. Nadalje, 38% izjasnilo se kako ova vrsta mirovine nije teret, a 18% ispitanih osoba odgovorilo je da ne zna odnosno nije sigurno.

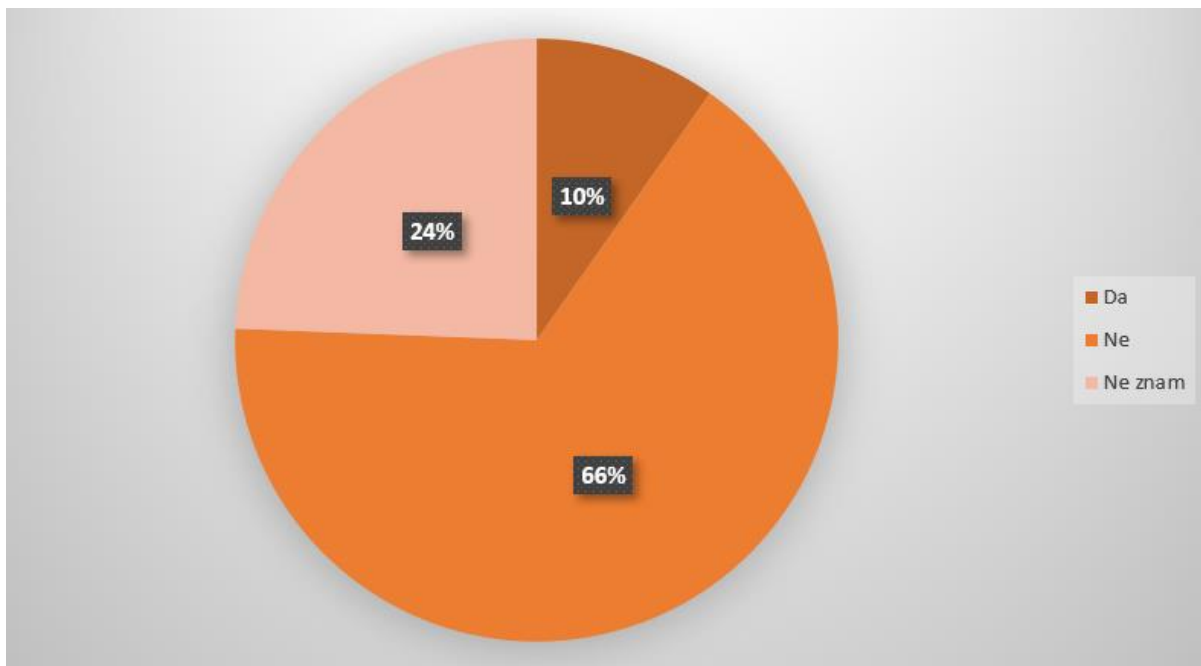
Grafikon 11.: Treba li djeci hrvatskih branitelja ukinuti mirovine?

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Kada su u pitanju hrvatski branitelji i njihove mirovine, često se provlači i pitanje mirovine djece hrvatskih branitelja. Tako je u ovom istraživanju bilo postavljeno pitanje treba li djeci hrvatskih branitelja ukinuti mirovine? Najveći dio ispitanih osoba (43%) smatra kako se djeci hrvatskih branitelja ne trebaju ukinuti mirovine dok 40% ispitanih smatra da se mirovine djeci hrvatskih branitelja trebaju ukinuti. Kada se pogleda realno stanje, mišljenje javnosti je podijeljeno te je potrebna dublja analiza ovoga problema kako bi se uspješno riješio.

Grafikon 12: Smatrate li hrvatski mirovinski sustav održivim sustavom?

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 12 prikazuje odgovore ispitanika na pitanje: „Smatrate li hrvatski mirovinski sustav održivim sustavom?“. Rezultati govore kako 66% ispitanih osoba ovaj sustav smatra neodrživim, 10% ga smatra održivim, a 24% ne zna da li je sustav održiv ili ne. Ovakvi rezultati dovode do zaključka kako građani Republike Hrvatske nemaju povjerenja u sustav, a samim time ni u vlasti koje održavaju ovakav sustav.

6.3. Ograničenja istraživanja

Iako rezultati istraživanja jasno ukazuju na poznavanje i kvalitetu mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj, postoje određena ograničenja u istraživanju. Razni dijelovi mjernog instrumenta predstavljaju ograničenja istraživanja, pa se odgovor temelji na subjektivnoj procjeni ispitanika. Iako je anketa anonimna, socijalna očekivanja odgovora i predrasude ispitanika u davanju odgovora ne mogu se zanemariti. Uz to, ograničenja studije povezana su s

nedostatkom prethodnih studija u Hrvatskoj koje se mogu usporediti s rezultatima studije. Pri sastavljanju upitnika korišteno je istraživanje provedeno u Republici Hrvatskoj, a nije isključena mogućnost njegova provođenja u drugim svjetskim zemljama u europskim zemljama. Iz tog razloga, upitnik je potrebno donekle prilagoditi, a budući da je nemoguće usporediti rezultate i na temelju usporedbe izvući zaključke, teško je protumačiti rezultate istraživanja.

6.4. Kratka analiza proračuna Republike Hrvatske s naglaskom na „mirovine i mirovinski sustav“

Proračun je procjena prihoda i troškova tijekom određenog budućeg vremenskog razdoblja i obično se periodički sastavlja i ponovno procjenjuje. Proračuni se mogu donositi za osobu, skupinu ljudi, tvrtku, vladu ili za bilo što drugo što zarađuje i troši novac. Da bi se upravljalo svojim mjesečnim troškovima, pripremljeno se za nepredvidive životne događaje i mogućnost kupnje određene velike stavke bez da se zaduživanja proračun je važan. Proračun je mikroekonomski koncept koji pokazuje kompromis napravljen kada se jedno dobro zamijeni drugim. U smislu dna crte - ili krajnjeg rezultata ovog kompromisa - višak proračuna znači da se očekuje dobit, uravnoteženi proračun znači da se očekuju prihodi jednaki troškovima, a deficit proračuna znači da će troškovi premašiti prihode.

Proces započinje utvrđivanjem pretpostavki za nadolazeće proračunsko razdoblje. Te su pretpostavke povezane s projiciranim trendovima prodaje, trendovima troškova i ukupnim ekonomskim izgledima tržišta, industrije ili sektora. Obraćaju se i nadgledaju određeni čimbenici koji utječu na potencijalne troškove. Proračun je objavljen u paketu u kojem su navedeni standardi i postupci koji se koriste za njegov razvoj, uključujući pretpostavke o tržištima, ključne odnose s dobavljačima koji nude popuste i objašnjenja kako su napravljeni određeni izračuni. Proračun prodaje je često prvi koji se razvija, jer se kasniji proračuni troškova ne mogu uspostaviti bez poznavanja budućih novčanih tokova. Proračuni se izrađuju za sve različite podružnice, odjele i odjele unutar organizacije. Za proizvođača se često izrađuje zasebni proračun za izravne materijale, radnu snagu i troškove. Svi se proračuni uklapaju u glavni proračun, koji također uključuje proračunske financijske izvještaje, prognoze novčanih priljeva i odljeva te cjelokupni plan financiranja. Najviša uprava u korporaciji pregledava proračun i podnosi ga na odobrenje upravnom odboru.

Tablica 4. Ukupni prihodi/ukupni rashodi, deficit ili suficit (prikazano u mil.)

	OSTVAREN JE 2012.	OSTVARE NJE 2013.	INDEKS 2013./2012.	OSTVAREN JE 2014.	INDEKS 2014./2013.	OSTVAREN JE 2015.	INDEKS 2015./2014.	OSTVAREN JE 2016.	INDEKS 2016./2015	OSTVAREN JE 2017.	INDEKS 20117./2016
UKUPNI PRIHODI	109,8	108,8	99,10	114,7	105,41	109,7	95,66	116,8	106,46	122,7	105,01
UKUPNI RASHODI	119,8	125,1	104,37	127,5	101,98	118,6	92,99	120,2	101,37	125,0	103,96
DEFICIT/ SUFICIT	-100,0	-162,2	162,24	-128,1	78,96	-8,8	69,09	-3,4	38,29	-2,3	67,62

Izvor: Izrada autora rada prema podacima Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga, 2021.

Ukupni prihodi državnog proračuna u 2013. godini ostvareni su u iznosu od 108,8 milijarde kuna, a u 2012. godini 109,84 milijarde kuna. Usporedbom te dvije godine vidimo kako navedeni prihodi padaju za 0,9%. Ukupni rashodi državnog proračuna u 2013. godini veći su za 4,37% u odnosu na 2012. godinu. U 2013. je povećan deficit za 62,24% u odnosu na 2012. godinu.

Ukupni prihodi državnog proračuna u 2014. godini ostvareni su u iznosu od 114,73 milijarde kuna, a u 2013. godini 108,84 milijarde kuna. Usporedbom te dvije godine vidimo kako navedeni prihodi rastu za 5,41%. Ukupni rashodi državnog proračuna u 2014. godini veći su za 1,98% u odnosu na 2013. godinu. U 2014. se smanjio deficit za 21,04% u odnosu na 2013. godinu.

Ukupni prihodi državnog proračuna u 2015. godini ostvareni su u iznosu od 109,76 milijarde kuna, a u 2014. godini 114,73 milijarde kuna. Usporedbom te dvije godine vidimo kako navedeni prihodi padaju za 4,34%. Ukupni rashodi državnog proračuna u 2015. godini manji su za 7,01% u odnosu na 2014. godinu. U 2015. se smanjio deficit za 30,99% u odnosu na 2014. godinu.

Ukupni prihodi državnog proračuna u 2016. godini ostvareni su u iznosu od 116,84 milijarde kuna, a u 2015. godini 109,76 milijarde kuna. Usporedbom te dvije godine vidimo kako navedeni prihodi rastu za 6,46%. Ukupni rashodi državnog proračuna u 2016. godini veći su za 1,37% u odnosu na 2015. godinu. U 2016. se smanjio deficit za 61,71% u odnosu na 2015. godinu.

Ukupni prihodi državnog proračuna u 2017. godini ostvareni su u iznosu od 122,7 milijarde kuna, a u 2016. godini iznose 116,84 milijarde kuna. Usporedbom te dvije godine vidimo kako navedeni prihodi rastu za 5,0%. Ukupni rashodi državnog proračuna u 2017. godine veći su za 3,96% u odnosu na 2016. godinu. U 2017. se smanjio deficit za 32,38% u odnosu na 2016. godinu.

Tablica 5. Analitika ministarstva rada i mirovinskog sustava

	<i>OSTVARENJE 2012.</i>	<i>OSTVARENJE 2013.</i>	<i>OSTVARENJE 2014.</i>	<i>OSTVARENJE 2015.</i>	<i>OSTVARENJE 2016.</i>	<i>OSTVARENJE 2017.</i>
MINISTARSTVO RADA I MIROVINSKOGA SUSTAVA	37.950.485.914,64	39.090.813.258,3	39.444.585.782,70	41.434.250.896,31	41.255.790.287,33	42.066.192.464,51
<i>Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava</i>	29.310.477,24	28.734.854,41	92.585.824,13	116.651.231,26	107.085.631,18	143.353.029,20
<i>Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje</i>	35.628.598.774,94	36.532.363.209,89	36.798.825.679,61	38.682.038.414,78	38.684.989.688,74	39.433.565.121,40
<i>Hrvatski zavod za zapošljavanje</i>	2.087.698.789,61	2.291.498.703,74	2.407.536.094,10	2.471.481.678,60	2.270.045.286,84	2.168.300.174,12
<i>Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom</i>	47.347.841,37	45.111.863,23	5.161.639,83			
<i>Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom</i>			41.352.079,38	72.914.698,82	96.405.174,42	127.294.277,63
<i>Zavod za unapređivanje zaštite na radu</i>			64.271,23	1.606.201,69	2.647.044,83	2.798.074,02
<i>Središnji registar osiguranika</i>	89.278.507,35	86.381.925,57	51.239.343,13	47.964.924,23	47.674.335,31	149.131.587,20
<i>Agencija za osiguranje radničkih potraživanja u slučaju stečaja poslodavca</i>	68.251.524,13	106.722.701,46	47.820.851,29	41.593.746,93	46.943.126,01	41.750.200,94

Izvor: Izvor: Izrada autora rada prema podacima Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga, 2021.

Ministarstvo rada i mirovinskog sustava u 2012.godini iznosilo je 37,9 milijarde kuna. U strukturi ovog sustava najznačajniju stavku čini Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje s iznosom 35,6 milijarde kuna, te Hrvatski zavod za zapošljavanje s 2,1 milijardom kuna.

Ministarstvo rada i mirovinskog sustava u 2013.godini iznosilo je 39,1 milijarde kuna, te u odnosu na 2012. godinu vidimo povećanje. U strukturi ovog sustava najznačajniju stavku čini Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje s iznosom 36,5 milijarde kuna, te Hrvatski zavod za zapošljavanje s 2,3 milijardom kuna.

Ministarstvo rada i mirovinskog sustava u 2014.godini iznosilo je 39,4 milijarde kuna i dovode do rasta u odnosu na 2013. godinu. U strukturi ovog sustava najznačajniju stavku čini Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje s iznosom 36,8 milijarde kuna, te Hrvatski zavod za zapošljavanje s 2,4 milijardom kuna.

Ministarstvo rada i mirovinskog sustava u 2015.godini iznosilo je 41,4 milijarde kuna, te dovode do povećanja u odnosu na prošlu godinu. U strukturi ovog sustava najznačajniju stavku čini Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje s iznosom 38,7 milijarde kuna, te Hrvatski zavod za zapošljavanje s 2,5 milijardom kuna.

Ministarstvo rada i mirovinskog sustava u 2016.godini iznosilo je 41,3 milijarde kuna i dovode do pada u odnosu na prošlu godinu. U strukturi ovog sustava najznačajniju stavku čini Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje s iznosom 38,7 milijarde kuna, te Hrvatski zavod za zapošljavanje s 2,3 milijardom kuna.

Ministarstvo rada i mirovinskog sustava u 2017.godini iznosilo je 42,1 milijarde kuna, te dolazido povećanja u odnosu na 2016. godinu. U strukturi ovog sustava najznačajniju stavku čini Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje s iznosom 39,4 milijarde kuna, te Hrvatski zavod za zapošljavanje s 2,2 milijardom kuna.

7. Rasprava

Kao što je već rečeno, osnovni cilj rada bio je prikaz strukture mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj. Istraživački dio rada također pokazuje razumijevanje i zadovoljstvo stanovnika Republike Hrvatske mirovinskim sustavom. Za pripremu diplomskog rada provedeno je empirijsko istraživanje putem ankete odraslih građana različitih dobnih i obrazovnih skupina u Republici Hrvatskoj. Anketa se sastoji od dva dijela. Prvi dio ankete sadrži podatke ispitanika, dok drugi dio ankete sadrži pitanja na koja treba odgovoriti, a koja se odnose na mirovinski i mirovinski sustav Republike Hrvatske.

U istraživanju su uglavnom sudjelovale žene. Drugim riječima, rezultati ankete pokazuju da su ukupno 33% ispitanika muškarci i 67% ispitanika žene. Što se tiče dobne strukture ispitanika, u istraživanju su sudjelovali ljudi stariji od 18 godina. Drugim riječima, većina sudionika imala je između 21 i 30 godina (ukupno 57% ispitanika). Slijede 31 do 40 godina (22% ispitanika) i 41 do 50 godina (11% ispitanika). Najmanje ispitanika bilo je u dobi od 18 do 20 godina i onih u dobi od 61 i više godina (samo 3% ispitanika). Ukupno 4% ispitanika imalo je između 51 i 60 godina. Na temelju rezultata može se zaključiti da je broj zaposlenih 116 s najvećim brojem umirovljenika (11 ispitanika) i onih koji nisu glasali ni za jednu opciju (5 ispitanika). Nezaposlenih je 19 i 54 učenika osnovnih škola. Rezultati istraživanja pokazuju da većina ispitanika vjeruje da bi se trebali povući u mirovinu prije 67. godine.

Ukupno 11 ispitanika vjerovalo je da je mirovina sa 67 godina prihvatljiva, a samo 5 ispitanika vjeruje da bi mirovina trebala biti nakon 67. godine života. Većina ispitanika, koji su očito stanovnici zemlje, nisu zadovoljni trenutnim sustavom i vjeruju da je potrebna promjena te bi dob za odlazak u mirovinu trebala biti ranije. Ispitanici koji su sudjelovali u istraživanju u većoj su mjeri vjerovali da u Republici Hrvatskoj postoje tri mirovinska stupa. Stoga je, prema rezultatima istraživanja, 82% ispitanika znalo tu činjenicu, dok 18% ispitanika nije razumjelo stupove mirovinskog osiguranja. Iz ovih rezultata zaključuje se da dio populacije mora biti upoznatiji sa stupovima mirovinskog osiguranja i mirovinskim sustavom općenito. Budući da je u studiji vrednovano znanje o drugom mirovinskom stupu, ocjenjivano je i znanje o trećem mirovinskom stupu.

Može se zaključiti da je situacija gora od očekivane. Odnosno, prosječna razina znanja trećeg mirovinskog stupa je 2,42, što je 2 prema školskom sustavu. To potvrđuje neznanje građana i neznanje mirovinskog sustava, kao i njegovu složenost. Većina ispitanika odgovorila je da ne

zna koliko će se povećati dohodak i mirovinska zaštita ovog stupa (ukupno 57 ljudi) nakon njihovog odlaska. To je još jedan dokaz njihovog nerazumijevanja mirovinskog sustava Republike Hrvatske. Veličina (ili iznos) mirovina u Republici Hrvatskoj je neupitna. Rezultati istraživanja potvrđuju da je mirovina malo, a u mnogim slučajevima i nedovoljno za pristojan život. Odnosno, 96% ispitanika misli da je mirovina mala, a samo 4% da je mirovina dovoljna za život.

Kada je u pitanju analiza proračuna Republike s naglaskom na mirovine i mirovinski sustav situacija je sljedeća: U 2013. godini ukupan prihod državnog proračuna iznosio je 108,8 milijardi švedskih kruna, a 2012. 109,84 milijarde švedskih kruna. Uspoređujući protekle dvije godine, vidimo da su ti prihodi opali za 0,9%. Ukupni izdaci državnog proračuna u 2013. bili su za 4,37% veći u odnosu na 2012. godinu. Deficit u 2013. godini bio je 62,24% veći u odnosu na 2012. godinu. Ukupan prihod državnog proračuna u 2014. iznosio je 114,73 milijarde švedskih kruna, a 2013. 108,84 milijarde švedskih kruna. Uspoređujući protekle dvije godine, vidimo da su se ti prihodi povećali za 5,41%. Ukupni izdaci državnog proračuna u 2014. povećali su se za 1,98% u odnosu na 2013. godinu. Deficit u 2014. bio je 21,04% niži u odnosu na 2013. godinu. Nadalje, ukupan prihod državnog proračuna u 2015. iznosio je 109,76 milijardi švedskih kruna, a 2014. 114,73 milijarde švedskih kruna. Deficit u 2015. godini bio je 30,99% manji u odnosu na 2014. godinu. Ukupni prihod nacionalnog proračuna u 2016. iznosio je 116,84 milijarde švedskih kruna, a 2015. 109,76 milijardi švedskih kruna.

Uspoređujući protekle dvije godine, vidimo da su se ti prihodi povećali za 6,46%. Ukupni izdaci državnog proračuna u 2016. porasli su za 1,37% u odnosu na 2015. godinu. Deficit u 2016. godini bio je 61,71% niži u odnosu na 2015. godinu. Ukupan prihod državnog proračuna u 2017. godini iznosio je 122,7 milijardi SEK, a u 2016. godini 116,84 milijarde SEK. Uspoređujući protekle dvije godine, vidimo da su se ti prihodi povećali za 5,0%. Ukupni izdaci državnog proračuna u 2017. porasli su za 3,96% u odnosu na 2016. godinu. Deficit u 2017. godini bio je 32,38% manji u odnosu na 2016. godinu. Ministarstvo rada i mirovinskog sustava u 2012. godini iznosilo je 37,9 milijardi HKD. U strukturi sustava najvažniji je projekt Hrvatski savez za mirovinsko osiguranje s iznosom od 35,6 milijardi kruna i Hrvatski centar za zapošljavanje za 2,1 milijardu kruna. Sustav rada i mirovinskog sustava u 2013. godini iznosio je 39,1 milijardu kuna. U usporedbi s 2012. godinom, bilježimo porast. U strukturi sustava najvažnija je stavka Hrvatski savez za mirovinsko osiguranje s iznosom od 36,5 milijardi kruna i Hrvatski centar za zapošljavanje za 2,3 milijarde kruna. Ukupan radni i mirovinski sustav u

2016. iznosio je 41,3 milijarde kuna, što je smanjenje u odnosu na prošlu godinu. U strukturi sustava najvažnija je stavka Hrvatski savez za mirovinsko osiguranje s iznosom od 38,7 milijardi kuna i Hrvatski centar za zapošljavanje za 2,3 milijarde kuna. Radni i mirovinski sustav u 2017. godini iznosio je 42,1 milijardu kuna, što je povećanje u odnosu na 2016. godinu. U strukturi sustava najvažnija je stavka Hrvatski savez za mirovinsko osiguranje s iznosom od 39,4 milijarde kuna i Hrvatski centar za zapošljavanje za 2,2 milijarde kuna.

8. Zaključak

U devedesetima hrvatski mirovinski sustav prošao je slične vrste reformi kao u većini ostalih zemalja Srednje i Istočne Europe. Zemlja je reformirala svoj prvi stup i uvela obvezne i dobrovoljne stupove. U slučaju Hrvatske, te su se reforme odvijale usred još dramatičnijih društvenih i ekonomskih promjena nego drugdje u regiji.

Hrvatska i njezin mirovinski sustav nisu se morali nositi samo s dubokom strukturnom transformacijom koja je došla s prijelazom iz komunizma u kapitalizam početkom i sredinom 1990-ih, nego i s katastrofalnim posljedicama rata u bivšoj Jugoslaviji. Osim ljudskih i materijalnih gubitaka, rat je doveo i do dramatičnog porasta broja umirovljenika i smanjenja veličine aktivne radne snage.

Sustav PAYG-a koji je postojao do 1998. godine nije se uspio nositi s tim pretresima zbog niske dobi za odlazak u mirovinu, slabe veze između doprinosa i naknada te velikodušnih primanja. Zbog toga su započete velike mirovinske reforme postupno, korak po korak. Hrvatska vlada provela je parametrične reforme sustava PAYG u 1999. godini i uvela obvezne i dobrovoljne mirovinske fondove 2002. godine.

Demografski razvoj u Hrvatskoj usporediv je s onim u ostatku regije. Očekuje se da će omjer starosne ovisnosti porasti s 25,6% danas na 49,6% 2050. To znači da će se Hrvatska ponašati tek neznatno bolje od predviđenog prosjeka EU-25 od 52%. Prema studiji Ekonomskog instituta u Zagrebu, javni izdaci za mirovine smanjit će se (u osnovnom scenariju) sa trenutno 13,1% BDP-a na 6,3% 2050. Prosjek EU-25 porast će s 10,6% BDP-a na 12,8% u istom razdoblju.

Mirovinski fondovi u Hrvatskoj trenutno iznosi 2,2 milijarde eura u drugom i 54 milijuna eura u trećem stupu. Do 2015. godine očekuje se rast od 19% za drugi stup i 24% za mirovinsku imovinu trećeg stupa.

Popis literature

1. Anušić, Z., O'Keefe, P. Madzarevic-Sujster, S. (2003). Pension Reform in Croatia, Social Protection Discussion Paper Series No. 0304, Washington, Zagreb: Human Development Network the World Bank.
2. Bađun, M. (2009). Pension beneficiaries who have been granted pensions under more favorable conditions, Newsletter 44, Zagreb: Institute of Public Finance.
3. Bađun, M. (2017). Determinants of disability pensions in Croatia: the role of institutions, Public Sector Economics, 41 (1), pp. 109-128.
4. Bejaković, P. (2004). The Collection of Pension Contributions in Croatia. In: Fultz, E., Stanovnik, T., (eds.) Collection of Pension Contributions: Trends, Issues, and Problems in Central and Eastern Europe. Budapest: International Labor Office.
5. European Commission, 2014. The 2015 Ageing Report Underlying Assumptions and Projection Methodologies, Brussels: European Commission, available at http://ec.europa.eu/economy_finance/publications.
6. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2020) Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje 14(4), pp. 11, available on www.mirovinsko.hr
7. Urban I, Bezeredi S. (2016). EUROMOD Country Report Croatia. University of Essex: Colchester, https://www.euromod.ac.uk/sites/default/files/countryreports/year7/Y7_CR_HR_Final.pdf
8. Vukorepa, I. (2012). Mirovinski sustavi: kapitalno financiranje kao čimbenik socijalne sigurnosti (Pension Systems: Funded Systems as a Factor of Social Security), Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu
9. Vukorepa, I., (2015). Lost between Sustainability and Adequacy: Critical Analysis of the Croatian Pension System's Parametric Reform. Revija za socijalno politiku (Journal of Social Policy), 22(3), pp. 279-308. doi: 10.3935/rsp.v22i3.1307.
10. World Bank (2011). Croatia: Policy Options for Further Pension System Reform. Croatia Policy Notes, Washington, DC: World Bank, http://siteresources.worldbank.org/INTCROATIA/Resources/Croatia_Policy_Notes-Pension.pdf
11. Zbornik: Analiza mirovinskog sustava, Institut za javne financije, dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/AMS/zbornik.pdf>, 14.4.20.
12. Mirovinski sustav, HAFNA, Zagreb, dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>, 14.4.2021.

13. Puljitz, V., Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive, Revija za socijalnu politiku, 2007.
14. HZMO, dostupno na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?id=2>, 14.04.2021.
15. Vuković, S., Mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj – temeljni pokazatelji, HZMO, Zagreb, 2005.
16. HAFNA, Mirovinski sustav, Zagreb
17. HZMO, Obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti, Zagreb
18. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?ID=72>, 14.04.2021.
19. ISU-INFO, <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=9617>, 14.04.2021.
20. HRPORTFOLIO, <https://www.hrportfolio.hr/mirovinski-fondovi>, 14.04.2021.
21. UMFO, <http://mirovinskifondovi.hr/mirovinski-sustav-2/obvezni-mirovinski-fondovi/>, 14.04.2021.
22. Zakon o doprinosima (NN 148/13, 115/16)
23. Zakon o mirovinskom osiguranju (NN 157/13, 151,14)
24. Zakon o obveznim mirovinskim odnosima (NN 19/14, 51/13)

Popis tablica

Tablica 1.: Pravo na starosnu mirovinu prema godinama života.....	6
Tablica 2.: Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu.....	7
Tablica 3.: Djelatnosti Zavoda za mirovinsko osiguranje.....	12
Tablica 4. Ukupni prihodi/ukupni rashodi, deficit ili suficit (prikazano u mil.).....	33
Tablica 5. Analitika ministarstva rada i mirovinskog sustava.....	35

Popis grafikona

Grafikon 1.: Struktura ispitanika prema spolu.....	23
Grafikon 2.: Struktura ispitanika prema dobi.....	23
Grafikon 3.: Struktura ispitanika prema skupini korisnika u kojoj se nalaze.....	24
Grafikon 4.: S koliko godina je, prema Vama, prihvatljivo otići u mirovinu?.....	25
Grafikon 5.: Znete li da u Republici Hrvatskoj postoje tri mirovinska stupa?.....	26
Grafikon 6.: Trebaju li se ulaganja u drugi mirovinski stup povećati, smanjiti ili ukinuti?.....	27
Grafikon 7.: U kojoj mjeri smatrate da će osiguranici ulaganjem u 3. stup mirovinskog osiguranja povećati prihode i sigurnost u mirovine i u ranijoj dobi?.....	28
Grafikon 8.: Koliko je danas važno dodatno štedjeti za život nakon odlaska u mirovinu?.....	28
Grafikon 9.: Kakve su mirovine u Republici Hrvatskoj?.....	29
Grafikon 10.: Jesu li mirovine hrvatskih branitelja teret državi i cjelokupnom mirovinskom sustavu?.....	30
Grafikon 11.: Treba li djeci hrvatskih branitelja ukinuti mirovine?.....	30
Grafikon 12.: Smatrate li hrvatski mirovinski sustav održivim sustavom?.....	31